

LATÉNSKE OSÍDLLENIE V POLOHE TRNAVA – HORNÉ POLE

JURAJ BARTÍK – GERTRÚDA BŘEZINOVÁ

V príspevku predkladáme katalógové spracovanie a vyhodnotenie laténskych nálezov z výskumu na lokalite Trnava - Horné Pole v rokoch 1993-1994. Výskum vyvolala stavba preložky ropovodu. Počas záchranných akcií sa odkrylo a zdokumentovalo 21 objektov zistených v približne 300 metrovom úseku výkopu. Boli z neskorej doby kamennej, doby bronzovej, laténskej, rímskej a stredoveku (Bartík - Farkaš - Prášek - Turčan 1995, 21, Archeológia 1995, 22-27). Záchranný charakter akcie podriadenej termínom stavby sa negatívne prejavil na kompletnosti preskúmaných objektov (niektoré časti zničil bager alebo ostali nedostupné pod haldami hlíny) i na kvalite terénnej dokumentácie.

Geografická situácia

Lokalita sa nachádza na hranici katastrov mesta Trnavy a obce Zvončín (okres Trnava), na pravej strane potoka Parná. Najbližšie položenou obcou je Biely Kostol (okr. Trnava) Poloha je nazývaná aj Spodky - Medziháje (M-33-132-C-c, 1:25000, 321:115 mm) s nadmorskou výškou 154-156 m. Ekoparametre pre reliéf, substrát, pôdu, klímu vyjadruje číslo 0307051 (Miklós a kol. 1990, 8). Ide o mierne zvlnený reliéf, kde doliny potokov sú plytké, s miernymi amplitúdami nepresahujúcimi 30 m. Substrát tvoria spraše a sprašové hlíny. Pôda je karbonátová černoziem. Klíma je teplá, s nízkou hodnotou privalového dažďa. Vodný tok zodpovedá IV kategórii.

Opis objektov a katalóg nálezov:

Číslovanie objektov odpovedá údajom z nálezovej správy č. 20/94 uloženej v Archeologickom múzeu SNM. Pri popise fragmentov vychádzame zo zjednodušeného a jednoznačného popisu J. Hečkovej (1989, 411-417), ktorý je ľahko prepojitelný na numerické kódy. Písmeno Z: označuje stav zachovalosti fragmentu nádob. Za opisom nálezov nasleduje inventárne číslo Archeologického múzea SNM (značka AP).

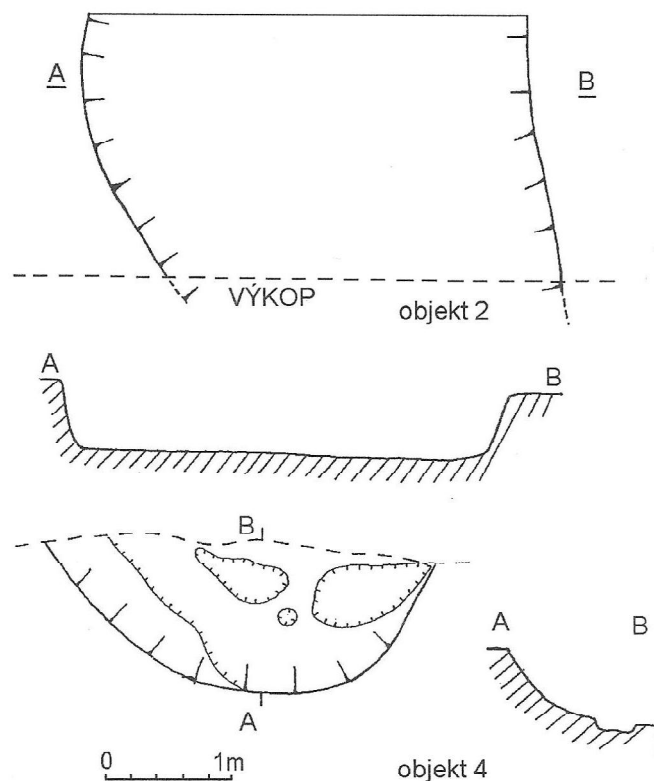
Objekt 2

Priehlbina tvaru nepravidelného obdĺžnika. Jej východnú časť zničila ryha, západná zostala nepreskúmaná pod skládkou hlíny. Plocha preskúmanej časti má rozmery 340 x 240 cm, hĺbku 90 cm od dnešného povrchu. Dno bolo ploché, tvrdé, bez stôp po ohnisku. Z výplne objektu pochádza keramika, mazanica, hlinené závažie, železná troska a opracované kamenné artefakty (obr. 1).

Keramika

Celkový počet fragmentov nádob je 97 kusov (100 %). 65 kusov sú atypické zlomky (67 %) a 32 kusov predstavujú črepy typické (33 %). Radíme sem okraje a dna nádob, ako aj črepy z tela nádob s výzdobou.

1. Z: okraj, hrdlo. Zvyšok plastickej lišty na rozhraní hrdla a pliec. Hrncovitá nádoba zhotovená na kruhu s tuhým náterom. Materiál strednehrsny s prímiesou drobného piesku, kameňkov a sludy (tab. 1:1).
2. Z: okraj, telo. Plastická lišta presekávaná prstom je na rozhraní hrdla a tela po celom obvode hrncovitej nádoby. Zhotovená na kruhu. Materiál strednehrsny s veľkým obsahom grafitu, pričom grafit je v podobe zrn s veľkosťou 2-5 mm (tab. 1:2).

Obr. 1. Trnava - Horné Pole, objekt 2, objekt 4.

3. Z: okraj, telo. Plastická lišta v tvare nepravidelných trojuholníkov ide po obvode hrncovitej nádoby na rozhraní hrdla a pliec. Materiál strednedrsný s prímiesou drobného piesku, kamienkov a sludy. Nádoba zhotovená v ruke (tab. I:3). Inv. č. AP 64563.
4. Z: okraj, telo. Plastická lišta usporiadaná v troch radoch vrypov ide po obvode pliec hrncovitej nádoby. Zhotovená v ruke z drsnej hlíny (tab. I:4).
5. Z: telo, výdut. Ide o vázovitý tvar nádoby zhotovenej z jemnej tehlovočervenej dobre vypálenej hlíny. Nádoba zhotovená na kruhu (tab. I:5). Inv. č. AP 64554.
6. Z: okraj, hrdlo. Hrncovitá nádoba s plastickou presekávanou lištou po obvode na rozhraní hrdla a pliec. Zhotovená v ruke. Materiál strednedrsný s prímiesou kamienkov a piesku (tab. I:6).
7. Z: okraj, telo. Misa s dovnútra vtiiahnutým okrajom, dotáčaná na kruhu. Materiál strednedrsný s prímiesou piesku. Povrch tuhovaný (tab. II:1). Inv. č. AP 64551.
8. Z: okraj, telo. Misa s dovnútra vtiiahnutým okrajom. Materiál jemný. Na vnútornej stene je vlešťovaná výzdoba v tvare skrížených línií vytvárajúcich trojuholníky (tab. II:2).
9. Z: okraj misovitej nádoby. Materiál strednedrsný s prímiesou kamienkov a piesku. Zhotovená v ruke (tab. II:3).
10. Z: okraj, telo. Misa s dovnútra vtiiahnutým okrajom. Zhotovená na kruhu z jemne plavenej tehlovočervenej hlíny (tab. II:4). Inv. č. AP 64553.
11. Z: okraj, telo misy s dovnútra vtiiahnutým okrajom. Materiál jemný sivohnedý, dobre vypálený, na vonkajšej stene tuhový náter. Miska dotáčaná na kruhu (tab. II:5).
12. Z: okraj, telo malej misy s mierne esovito profilovaným telom. Zhotovená v ruke. Materiál strednedrsný (tab. II:6). Inv. č. AP 64557.
13. Z: okraj, telo misy. Zhotovená v ruke. Materiál jemnozrnný, vonkajšia stena s tuhovým náterom (tab. II:7).
14. Z: okraj, telo misy. Zhotovená v ruke. Materiál jemný, dobre plavený. Na vonkajšej stene tuhový náter (tab. II:8).

15. Z: okraj, telo. Miska s pravouhlým lomom v maximálnom vydutí. Materiál strednedrsný (tab. II:9). Inv. č. AP 64552.
16. Z: okraj, telo misy s hraneným zaobleným okrajom. Materiál jemný, dobre plavený (tab. II:10). Inv. č. AP 64550.
17. Z: okraj, telo esovito profilovanej misy. Jemnozrný dobre vypálený materiál. Misa zhotovená na kruhu (tab. III:1). Inv. č. AP 64560.
18. Z: okraj, hrdlo, plecia hrncovitej nádoby. Jemná tmavosivá hlina, dobre vypálená. Nádobá zhotovená na kruhu (tab. III:2). Inv. č. AP 64559.
19. Z: okraj, hrdlo, plecia vyššej nádoby. Po obvode hrdla sú dve vhlbené línie. Jemný materiál sivočiernej farby. Nádobá zhotovená na kruhu (tab. III:3). Inv. č. AP 64561.
20. Z: okraj, hrdlo v ruke robenej nádoby s presekávaným okrajom. Hlina hrubá, zle vypracovaná s prímiesami kamienkov (tab. III:4). Inv. č. AP 64558.
21. Z: okraj, hrdlo misovitej nádoby s von vyhnutým okrajom. Materiál strednedrsný (tab. III:5).
22. Z: okraj, telo misy s dovnútra vtiiahnutým okrajom. Materiál jemný, dobre vypálený, povrch čierny. Zhotovená na kruhu (tab. III:6).
23. Z: okraj, hrdlo asi z vyššej nádoby s lievikovito vyhnutým ústím. Hlina jemnozrná, dobre vypálená. Nádobá zhotovená na kruhu (tab. III:7). Inv. č. AP 64558.
24. Z: okraj nádoby s mierne von vyhnutým ústím. Materiál strednedrsný (tab. III:8).
25. Z: okraj, hrdlo, plecia nádoby. Zhotovená zo strednedrsného dobre vypáleného materiálu. Točená na kruhu (tab. III:9) Inv. č. AP 64562.
26. Z: okraj, hrdlo nádoby. Zhotovená v ruke. Vnútorňa stena má tuhový náter. Hlina je strednedrsná sivohnedá (tab. III:10).
27. Z: okraj, telo misy s dovnútra vtiiahnutým okrajom. Strednedrsný materiál sivohnedej farby (tab. III:11).
28. Z: okraj menšej nádoby. Materiál jemne plavený, sivohnedý (tab. III:12).
29. Z: spodná časť a dno situlovitej nádoby. Materiál strednedrsný s prímiesou tuhy. Vonkajšia stena je zdobená hrebeňovaním, ktoré je odo dna oddelené vhlbenou líniou a nezdobenou plochou. Na dne sú stopy po vytáňovaní stien a dotáčaní (tab. IV:1). Inv. č. AP 64569.
30. Z: spodná časť a dno situlovitej nádoby. Popis zhodný s č. 28. (tab. IV:2).
31. Z: dno nádoby zhotovenej z jemne plavenej dobre vypálenej hlíny sivej farby (tab. IV:4).
32. Z: dno nádoby zhotovenej z tuhového materiálu. Tuha je v tvare drobných hrudiek (tab. IV:5).

Iné nálezy

33. Hlinené závažie. Podstava v tvare zaobleného obdĺžnika s rozmermi 130 x 70 mm a výška zachovalej časti 80 mm. Materiál porózny s odtlačkami stebiel (Mihályová 1996).
34. Kamenný brúsik poškodený. Jedna plocha výrazne opracovaná, predmet obalený sintrom. Materiál kremenec. Rozmery: 100 x 65 x 40 mm (Illášová 1996).
35. Fragment brúsika so stopami po ostrení. Tvar nepravidelný (tab. XVI:3).
36. Drviadlo, zachovaná asi polovica, so stopami po makrodeformáciách. Ide o okruhliak, kremenec s rozmermi 37 x 70 x 68 mm.
37. Brúsik s dvoma pracovnými plochami. Tvar plochý s klinovým ukončením. Boky sú výrazne upravené. Materiál pieskovec. Rozmery: 105 x 27 x 17 mm (tab. XVI:5).
38. Mazanica (16 kusov) amorfného tvaru. 14 kusov farby okrovej a 2 kusy farby tehlovočervenej. Boli zistené odtlačky stebiel tráv (1x), hladená svetlejšia hmota (2x) a odtlačky prútov rôznych priemerov od 0,5 až 4,5 cm.

Objekt 4

Časť sidliskového objektu poškodeného ryhou pre plynové potrubie. Preskúmaná a zdokumentovaná časť oválneho tvaru s rozmermi 300 x 120 cm, hlboká 40-60 cm. Dno nerovné, členené priehlbínami a kolovou jamou (obr. 1). Z výplne preskúmanej časti pochádza keramika a mazanica.

Keramika

Celkový počet fragmentov nádob je 114 kusov (100 %). Atypických zlomkov je 74 (65 %) a typických je 40 kusov (35 %). Kresbne je zdokumentovaných 24 kusov.

- 1-6. Z: okraj, hrdlo, fragmenty z tela vyššej fľašovitej nádoby (tab. V:1-6). Zhotovená za pomoci kruhu. Materiál stredne drsný, na lome sivý a na stenách čierny náter. Hrdlo je lievikovito von vyhnuté. Z vnútornej strany je jemná vhlbená ryha po obvode hrdla. Fragmenty z tela nádoby sú zdobené jemným rastlinným ornamentom. Pozostáva z kolkovaného viacnásobného krúžka z ktorého vychádzajú lístkovité zbiehajúce sa vhlbené línie. Striedajú sa plošky hladké a zdobené jemnými vpichmi, ktoré vyplňa biela inkrustácia

- (tab. V:2, 4, 5). Na dvoch fragmentoch je výrazná hranená lišta (tab. V:4, 5). Vnútorná stena jedného zlomku je zdobená vhlbenými líniami (tab. V:6). Inv. č. AP 64570.
7. Z: dno misky zhotovenej v ruke, na vnútornej strane vhladzovaná výzdoba v podobe mriežky (tab. V:7). Materiál strednedrsný sivočierny.
 8. Z: okraj, telo misky s dovnútra vťahnutým okrajom. Materiál jemný, sivý. (tab. V:8). Inv. č. AP 64588.
 9. Z: okraj, hrdlo, plecica hrncovitej nádoby. Po obvode pliec ide plastická prelínajúca sa vlnovka. Materiál má veľký obsah tuhy. Hrudky majú priemer 1-2 mm. Nádoba je zhotovená v ruke (tab. V:9). Inv. č. AP 64575.
 10. Z: fragment z tela cedidla (paráka). Materiál obsahuje tuhu, pričom hrudky majú priemer 1-2 mm (tab. V:10). Inv. č. AP 64592.
 11. Z: okraj, hrdlo. Ide o menšiu nádobku s lievnikovo von otvoreným ústím. Vonkajšia stena je potretá tuhým náterom. Materiál jemný (tab. VI:1). Inv. č. AP 64591.
 12. Z: fragment z tela nádoby s výzdobou v tvare presekávanej plastickej lišty. Materiál strednedrsný hnedý. Vnútorná stena vyhladená čierna (tab. VI:2). Inv. č. AP 64590.
 13. Z: okraj, telo. Miska s von vyhnutým okrajom. Materiál strednedrsný (tab. VI:4). Inv. č. AP 64587.
 14. Z: fragment z tela nádoby s vhlbenou výzdobou. Materiál strednedrsný (tab. VI:5).
 15. Z: okraj, hrdlo hrncovitej nádoby. Ide o materiál s prímiesou tuhy. Zhotovená v ruke. Na tele sú stopy po ťahu rukou (tab. VI:6). Inv. č. AP 64574.
 16. Z: okraj, telo. Miska s mierne von vyhnutým okrajom. Zhotovená z dobre plavenej a vypálenej hliny (tab. VI:7).
 17. Z: fragment z tela tuhovej nádoby zdobený hrebeňovaním (tab. VI:8).
 18. Z: okraj, hrdlo nádoby zhotovenej z drsného materiálu (tab. VI:9).
 19. Z: fragment z tela tuhovej nádoby zdobený zvislým hrebeňovaním (tab. VI:10).
 20. Z: okraj nádoby s von vyhnutým ústím. Materiál jemný tehlovočervenej farby. Zhotovená v ruke (tab. VI:11). Inv. č. AP 64581.
 21. Z: okraj, telo misky. Materiál jemný, sivý, dobre vypálený. Zhotovená na kruhu (tab. VI:13). Inv. č. AP 64589.
 22. Z: fragment z tela nádoby. Materiál z obsahom tuhy. Povrch zdobený hrebeňovaním (tab. VI:12)
 23. Z: dno s omfalom. Hlina tehlovočervená kvalitná, dobre vypálená. Zhotovené na kruhu (tab. VI:14). Inv. č. AP 64594.
 24. Z: fragment z tela nádoby. Materiál s obsahom tuhy. Nádoba zdobená plastickými vpichmi ovláneho tvaru. Nádoba v ruke robená (tab. VI:15). Inv. č. AP 64573.
 25. Z: okraj von vyhnutý. Nádoba zhotovená na kruhu z kvalitnej sivočiernej hliny (tab. VI:16). Inv. č. AP 64578.

Iné nálezy

26. 2 kusy mazanice amorfného tvaru, farba okrová, povrch hladný.
27. 1 kus mazanice, kde pravdepodobne ide o zlomok závažia. Zachovalé rozmery 6,5 x 5 x 4 cm.
28. 4 úlomky amorfných tvarov mazanice s odtlačkami po prútoch s priemerom 2 cm.

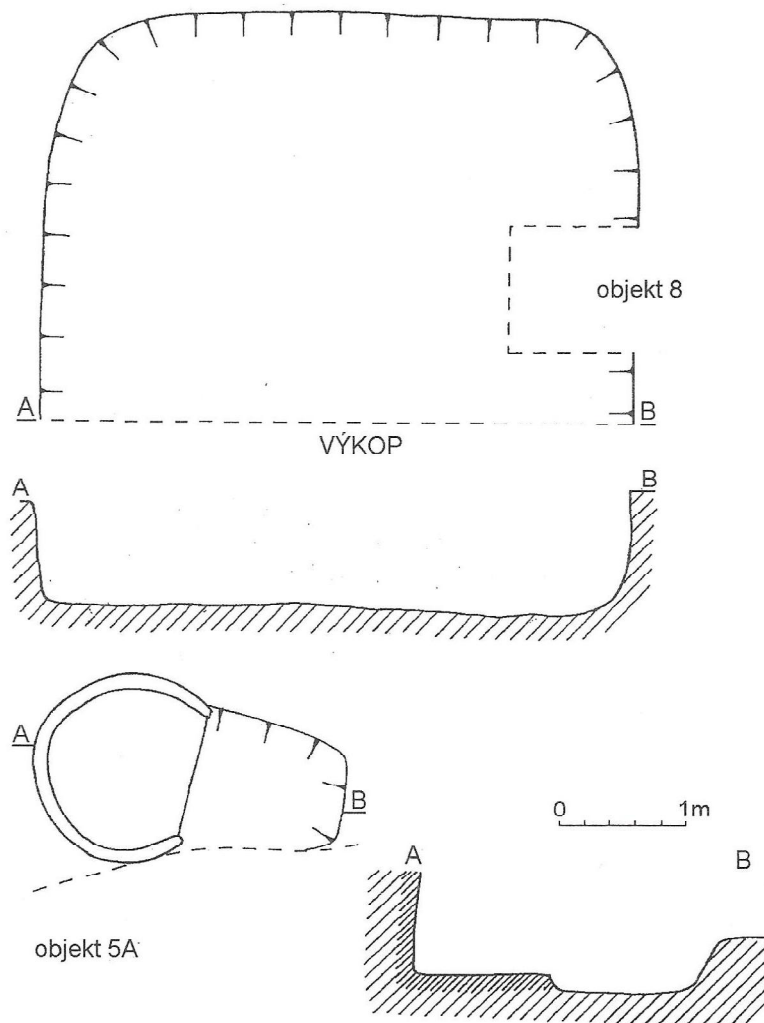
Objekt 5A

V mieste ohybu potrubia odstránil bager ornicu do hĺbky približne 40 cm. Na porušenej ploche sa farebne odlišoval pravidelný kruh s priemerom 150 cm. Okraj kruhu obruboval pruh do červena prepálenej hliny s hrúbkou cca. 10 cm. Keďže povrch kruhu bol kompaktný a rovno „odseknutý“ predpokladáme, že jeho pokračovanie zničil bager. Z dôvodu nedostatku času bol objekt z vonkajšej strany obnažený bagrom a odkryv ukončený ručne. Ukázalo sa, že ide o pec.

Teleso pece malo tvar kužeľa zužujúceho sa smerom nahor. Steny tvorila vrstva sýtočervenej prepálenej hliny s hrúbkou cca 10 cm. Vnútorná časť vytvorená vyhlbením priestoru v spráši bola niekoľkokrát vymazaná. Dno pece bolo tehlovo, miestami sklovito vypálené. V peci sa nezachovali žiadne stopy po priečke rozdeľujúcej kúrenisko na dve komory, ani po rošte. Rozmery: priemer dna 170 cm, zachovalá výška telesa pece 80 cm. Pred ústím (vykurovacím otvorom) širokým približne 90 cm sa nachádzala predpečná jama nepravidelného tvaru s rozmermi 80 - 120 x 120 cm. Zo zásypu pece, ako aj z predpečnej jamy pochádza keramika, mazanica a opracovaný kameň (obr. 2).

Keramika

Celkový počet 112 kusov (100 %) fragmentov nádob je nasledovnej kvality: 77 kusov sú atypické črepy (68,75 %) a 35 kusov je označených za typické črepy (31,25 %). Kresebene je zdokumentovaných 32 kusov.

Obr. 2. Trnava - Horné Pole, objekt 8, objekt 5A.

1. Z: okraj, telo misy. Strednedrsná hlina. Nádobá zhotovená na kruhu (tab. VII:1). Inv. č. AP 64618. .
2. Z: okraj, telo misy. Zhotovená na kruhu. Materiál jemný tehlovočervený (tab. VII:2). Inv. č. AP 64599.
3. Z: okraj, telo misy. Spodná časť vytiahnutá a vrchná dotáčaná na kruhu. Materiál jemný, sivočierny (tab. VII:3). Inv. č. AP 64606.
4. Z: okraj. Materiál jemný, dobre vypálený. Nádobá zhotovená na kruhu (tab. VII:4). Inv. č. AP 64607.
5. Z: okraj, telo misy. Materiál jemný, hnedočervený. Zhotovená na kruhu. Na povrchu stopy náteru (tab. VII:5). Inv. č. AP 64627.
6. Z: dno. Strednedrsná hlina. Nádobá zhotovená na kruhu (tab. VII:6).
7. Z: fragment z tela nádoby. Vonkajšia stena je tehlovočervená. Materiál s obsahom tuhy. Nádobá zhotovená na kruhu a zdobená zvislým hrebeňovaním (tab. VII:7). Inv. č. AP 64597.
8. Z: dno. Materiál jemný, sivohnedý (tab. VII:8). Inv. č. AP 64618.
9. Z: dno. Materiál jemný, hnedosivý. Nádobá zhotovená na kruhu (tab. VII:9).
10. Z: okraj, telo veľkej vázovitej nádoby s plastickou lištou po obvode hrdla. Hlina je strednedrsná. Nádobá zhotovená na kruhu (tab. VIII:1). Inv. č. AP 64600.

11. Z: okraj, telo zásobnice. Jemná plavená hlina hnedej farby. Nádoba točená na kruhu (tab. VIII:2). Inv. č. AP 64598.
12. Z: okraj, hrdlo zásobnice zhotovenej zo strednedrsnej hlíny (tab. VIII:3).
13. Z: okraj, hrdlo, plecia nádoby s jemnou vhlbenou vleštovanou výzdobou na hrdle a časti pliec. Materiál sivý, zvonivo vypálený. Nádoba zhotovená na kruhu (tab. VIII:4). Inv. č. AP 64622.
14. Z: okraj, hrdlo hrnca. Strednedrsný materiál. Nádoba zhotovená na kruhu (tab. IX:1).
15. Z: okraj, telo misy. Materiál strednedrsný. Zhotovená na kruhu (tab. IX:2). Inv. č. AP 64602.
16. Z: okraj, telo misy. Na vonkajšej stene a čiastočne i na vnútornej je čierny smolný náter. Materiál sivohnedý. Nádoba vyrobená na kruhu (tab. IX:3). Inv. č. AP 64612.
17. Z: okraj, plecia nádoby zhotovenej na kruhu z jemného sivého materiálu. Na hrdle sú tri rovnobežné vhlbené línie (tab. IX:4). Inv. č. AP 64609.
18. Z: okraj, telo misy. Po obvode hrdla jemné vhlbené línie. Hlina sivá, jemná, dobre vypálená. Nádoba točená na kruhu (tab. IX:5). Inv. č. AP 64619.
19. Z: okraj, telo misy. Hlina tehlovočervená, jemná, dobre vypálená. Nádoba točená na kruhu. Na hrdle náznak jemnej plastickej obvodovej lišty (tab. IX:6). Inv. č. AP 64617.
20. Z: okraj, plecia misy. Zhotovená na kruhu. Jemná hlina hnedej farby (tab. IX:7). Inv. č. AP 64620.
21. Z: fragment z tela nádoby zdobený hrebeňovaním povrchu vonkajšej steny. Materiál s prímiesou tuhy (tab. IX:8).
22. Z: fragment z tela nádoby - pravdepodobne misy. Vnútorňa stena zdobená vleštovaným ornamentom. Vonkajšia má čierny náter (tab. IX:9).
23. Z: okraj, hrdlo hrubozrnnej nádoby, ktorá je zdobená plasticou lištou na vonkajšej strane okraja a zvislou lištou od okraja nadol (tab. IX:10). Inv. č. AP 64604.
24. Z: okraj, hrdlo, plecia situlovitej nádoby. Pod hrdlom po obvode je plasticá lišta. Telo je zdobené zvislým hrebeňovaním. Materiál s prímiesou tuhy. Nádoba zhotovená na kruhu (tab. X:1). Inv. č. AP 64601.
25. Z: fragment z tela nádoby. V hornej časti pliec ide po obvode plasticá lišta. Materiál je jemný, tehlovočervený. Nádoba zhotovená na kruhu (tab. X:2).
26. Z: fragment z tela nádoby s plasticou lištou po obvode. Materiál jemný, hnedý. Nádoba zhotovená na kruhu (tab. X:3).
27. Z: okraj, hrdlo, plecia misy. Jemná vhlbená ryha je na okraji nádoby (tab. X:4). Inv. č. AP 64623.
28. Z: okraj, hrdlo, plecia nádoby zhotovenej zo strednedrsného materiálu (tab. X:5). Inv. č. AP 64611.
29. Z: telo nádoby s plasticou lištou. Materiál jemný, sivý, dobre vypálený. Nádoba točená na kruhu (tab. X:6).
30. Z: dno. Nádoba zhotovená v ruke (tab. X:7).
31. Z: okraj, telo misovitej nádoby. Materiál strednedrsný. Zhotovená na kruhu (tab. X:8). Inv. č. AP 64613.
32. Z: dno a spodná časť nádoby. Na dne je dierka. Stenu je zdobená hrebeňovaním. Materiál je drsný (tab. X:9).

Iné nálezy

33. Plochý okruhliak (kremitý pieskovec), nedokončený výrobok. Na jednom boku má malý polmesiakovitý zárez, zámerne upravený. Pravdepodobne ide o funkciu závažia. Rozmery: 55 x 44 x 8 mm (tab. XVI:4).
34. Mazanica s hladným povrchom. Odtlačky listov tráv sa zistili štyrikrát.

Objekt 8

Sídliskový objekt s pravouhlými stenami, pravdepodobne zahĺbená chata porušená v západnej stene výkopom. Zachované rozmery 480 x 320 cm, hĺbka 90-100 cm od súčasného povrchu. Rohy zaoblené, dno ploché tvrdé s prepálenými miestami v južnej časti. Objekt vyplňal homogénny sýtotmavý sypký zásyp (obr. 2). V nálezoch prevláda keramika, drobné predmety, mazanica a dva opracované kamenné artefakty.

Keramika

Z celkového počtu 544 fragmentov nádob (100 %) rozlišujeme atypické fragmenty, ktorých je 455 (83,6 %) a typické v počte 89 kusov (16,4 %). Kresebné prezentovaných je 48 kusov (8,8 %).

1. Z: ucho z nádoby. Materiál jemný, dobre vypálený. Vonkajšia stena čierna. Celý povrch ucha zdobený kolkovaním v tvare sústredených krúžkov. Pás kolkov sa strieda s jemne vhlbenou líniou a radielkovou výzdobou (tab. XI:1). Inv. č. AP 64628.
2. Z: fragment z tela nádoby. Potretý tuhou a na vnútornej stene je vleštovaná tuhová výzdoba (tab. XI:7).
3. Z: fragment z tela nádoby zdobený hrubými plasticou zvýraznenými vrypami. Materiál hrubozrný, zle vypálený. Nádoba zhotovená v ruke (tab. IX:8).

4. Z: fragment z tela nádoby s tuhovým náterom. Vnútorná stena zdobená vleštovaným náterom v podobe lúčov (tab. XI:9).
5. Z: telo nádoby so žliabkami na maximálnom vydatí. Materiál strednedrsný, sivohnedý (tab. XI:10). Inv. č. AP 64663.
6. Z: fragment z tela nádoby zdobený zvislými žliabkami (tab. XI:11).
7. Z: fragment z tela nádoby zdobený na vnútornej stene vhlbenými vhladzovanými pásmi, ktoré sa navzájom prekrývajú (tab. XI:12). Inv. č. AP 64660.
8. Z: misa zhotovená z jemného materiálu. Povrch nádoby čierny. Dnu je vleštovaná výzdoba v tvare križujúcich sa pásov (tab. XI:13).
9. Z: okraj, telo hrnca s plastickou lištou. Materiál drsný. Nádobu v ruke robená (tab. XII:1)
10. Z: okraj, telo nádoby zdobenej plastickou lištou po obvode tela. Pod lištou sú skrížené presekávané línie (tab. XII:3). Inv. č. AP 64656.
11. Z: zlomok z tela nádoby - lomu. Jemná hlina sivohnedej farby (tab. XII:4).
12. Z: okraj, telo šálky s vysoko vytiahnutým uškom. Materiál tmavosivý, jemný (tab. XII:5). Inv. č. AP 64665.
13. Z: okraj, telo hrncovitej nádoby s plastickou lištou po obvode. Materiál je drsný, dobre vypálený. Tuhový náter na na vonkajšej i vnútornej stene (tab. XII:6). Inv. č. AP 64667.
14. Z: dno s omfalom. Viditeľné stopy po úprave drievkom. Materiál jemný, sivohnedý (tab. XII:7).
15. Z: dno a spodná časť nádoby. Jemná hlina (tab. XII:8).
16. Z: okraj, telo misky s čiernym náterom (tab. XII:9). Inv. č. AP 64640.
17. Z: dno a spodná časť nádoby. Materiál jemný, sivý. Nádobu zhotovená na kruhu (tab. XII:10).
18. Z: okraj, hrdlo. Jemná hlina. Nádobu zhotovená na kruhu (tab. XIII:1).
19. Z: fragment z tela nádoby zdobenej plastickou lištou (tab. XIII:2).
20. Z: okraj, hrdlo hrncovitej nádoby. Keramika robená v ruke. Materiál drsný. Na povrchu vonkajšej steny je tuhový náter (tab. XIII:3).
21. Z: fragment z tela nádoby so zvyškom prstovanej lišty. Materiál jemný hnedý (tab. XIII:4). Inv. č. AP 64681.
22. Z: okraj, hrdlo hrncovitej nádoby. Jemná hlina s prímiesou kamienkov. Okraj je zdobený jemnými vrypami (tab. XIII:5).
23. Z: okraj, telo nádoby s výzdobou vhlbených vrypov po obvode (tab. XIII:6).
24. Z: okraj, hrdlo, plecia nádoby, ktorá má na vnútornej stene hrdla tuhový náter (tab. XIII:7). Materiál jemný, sivý. Keramika zhotovená na kruhu.
25. Z: okraj, hrdlo malej nádoby z jemného materiálu sivej farby (tab. XIII:8).
26. Z: okraj, telo nádoby zhotovenej z jemnej hnedej hlíny (tab. XIII:9).
27. Z: okraj, telo nádoby zhotovenej z drsného materiálu (tab. XIII:10). Inv. č. AP 64662.
28. Z: okraj tenkostennej nádoby zhotovenej z jemnej sivej hlíny (tab. XIII:11).
29. Z: okraj, telo situle s hrebeňovou výzdobou vonkajšej steny. Na hrdle je náznak plastickej obvodovej lišty. Materiál s prímiesou tuhy (tab. XIV:1). Inv. č. AP 64643.
30. Z: fragment z tela nádoby s obsahom tuhy a zdobený zvislým hrebeňovaním (tab. XIV:2).
31. Z: fragment z tela nádoby zdobený hrebeňovaním. Materiál s obsahom tuhy (tab. XIV:3). Inv. č. AP 64651.
32. Z: okraj, hrdlo. Hlina jemná, hnedá (tab. XIV:4). Inv. č. AP 64648.
33. Z: fragment z tela nádoby zdobený hrebeňovaním. Materiál s obsahom tuhy (tab. XIV:5).
34. Z: okraj, hrdlo situle. Na hrdle obvodové lišty a dierka. Materiál s prímiesou tuhy (tab. XIV:6).
35. Z: okraj, hrdlo situle zhotovenej z tuhového materiálu (tab. XIV:7).
36. Z: okraj, telo situly zdobenej zvislým hrebeňovaním povrchu. Materiál s obsahom tuhy (tab. XIV:8). Inv. č. AP 64671.
37. Z: okraj, hrdlo. Materiál jemný, tehlovočervený (tab. XIV:11). Inv. č. AP 64653.
38. Z: okraj, telo misy robené v ruke. Materiál jemný, hnedý (tab. XV:1).
39. Z: okraj, telo misky s tuhovým náterom. Materiál hrubozrný (tab. XV:2). Inv. č. AP 64667.
40. Z: okraj, hrdlo, plecia. Materiál sivý, jemne vypracovaný (tab. XV:3). Inv. č. AP 64645.
41. Z: okraj, telo misky. Jemná sivá hlina (tab. XV:4). Inv. č. AP 64664.
42. Z: okraj, plecia hrncovitej nádobky. Materiál jemný, hnedý (tab. XV:5).
43. Z: okraj, telo misky. Jemná, sivá hlina (tab. XV:6). Inv. č. AP 64673.
44. Z: fragment z tela nádoby s plastickými jemnými obvodovými lištami (tab. XV:7). Inv. č. AP 64642.
45. Z: okraj, telo misky. Materiál jemný, sivohnedý (tab. XV:8). Inv. č. AP 64655.
46. Z: okraj, hrdlo. Jemný materiál. Na hrdle sú plasticke zvýraznené línie (tab. XV:9).
47. Z: okraj, telo misky. Materiál jemný, tehlovočervený (tab. XV:10). Inv. č. AP 64652.
48. Z: okraj, plecia. Materiál jemný, sivý (tab. XV:11).
49. Z: okraj, plecia. Materiál jemný, sivý (tab. XV:12).

Iné nálezy

50. Fragment plastiky konika s vymodelovanou hlavou a uškami. Povrch vyhladený. Materiál jemný, zvonivo vypálený. Výška zachovalej časti 33 mm, výška s uškom 35 mm, priemer fragmentu v lome 17 mm (tab. XII:2). Inv. č. AP 64638.
51. Dvojkónický praslen sivej farby zdobený vhlbenými pozdĺžnymi pásmi. Výška 20 mm (tab. XI:4). Inv. č. AP 64632.
52. Guľka z hlíny, materiál zle vypálený. Tvar neforemný, \varnothing 27 mm. (tab. XII:3). Inv. č. AP 64629.
53. Malý praslen bledohnedej farby. Výška 18 mm, \varnothing 28 mm (tab. XII:6). Inv. č. AP 64633.
54. Dvojkónický praslen (tab. XII:5). Inv. č. AP 64630.
55. Neforemná mištička pologuľovitého tvaru s jamkou (tab. XII:2). Inv. č. AP 64631.
56. Fragment z riečného okruhliaka, brúsika (?), pracovné stopy nevýrazné. Surovina kremenec. Rozmery: 31 x 50 x 31 mm.
57. Fragment brúsika plochého kvádrovitého tvaru. Jedna pracovná plocha výrazná. Prierez rovnobežník. Rozmery: 46 x 26 x 17 mm.
58. 16 kusov amorfnej mazanice okrovej farby. 8 kusov mazanice s hladým povrchom. 8 kusov s odtlačkami po prútoch s priemerom 3 cm.

Objekt IX

Vo výkope ryhy bola odkrytá superpozícia laténskeho objektu a studne z doby rímskej. Preskúmaná časť laténskeho objektu mala dĺžku približne 300 cm a hĺbku 104 cm. Výplň tvorila hnedočierna, nekompaktná zemina. Stredom objektu sa tiahol zásah široký 130 cm, prerážajúci dno a siahajúci až do podlažia. V severnej časti objektu bola vo vyhlbenine uložená kostra novorodenca. V zásype sa našli 2 sklenené fragmenty náramkov a črepový materiál. Pre rýchly postup zemných prác nebol objekt zdokumentovaný.

Keramika

1. Z: okraj, hrdlo nádoby zhotovenej z jemnej hnedej hlíny (tab. XIV:10). Inv. č. AP 64653.
2. Z: okraj, telo misky zo strednedrsného materiálu (tab. XIV:9).
3. Z: okraj z hrncovitého tvaru (tab. XIV:12).
4. Z: okraj (tab. XIV:13). Inv. č. AP 64687.

Iné nálezy

5. Sklený náramok kobaltovomodrej farby, zdobený priečnymi rebrami, na ktorých je výzdoba v tvare vlnice žltej a bielej farby. \varnothing 65 mm, hrúbka 9 mm, výška 11 mm (tab. XVI:1).
6. Sklený náramok kobaltovomodrej farby, jednoduchý. Zdobený jemnou vlnicou žltej farby. \varnothing 60 mm, hrúbka 6 mm, výška 4 mm (tab. XVI:2).

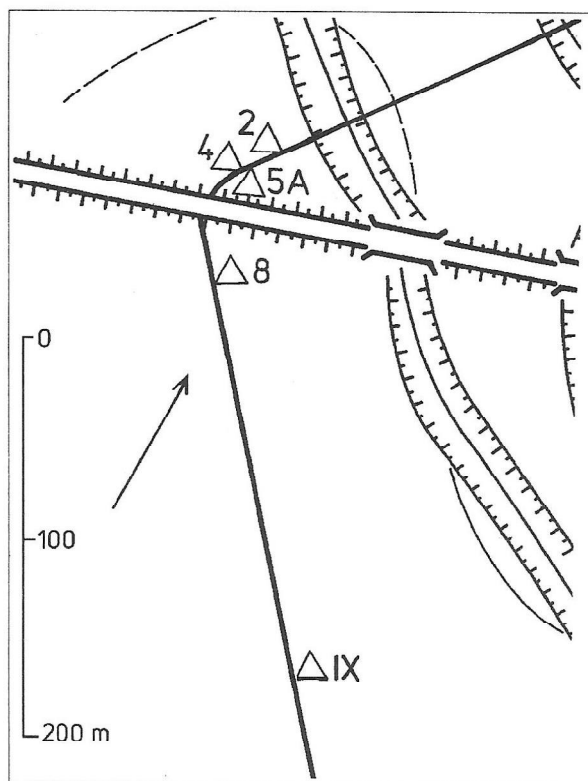
Vyhodnotenie nálezov

Podstatnú časť nálezového fondu získaného záchranným výskumom tvoria fragmenty nádob. Z celkového porovnania nálezov z jednotlivých objektov je zrejmé, že keramika nezastupuje jedno obdobie doby laténskej. V Trnave - Hornom Poli sú také tvary a výzdobné motívy, ktoré korešpondujú s neskorohalštatským až včasnotatenským obdobím (HD/LT A), ale aj tvary strednej doby laténskej (LT C) a neskorej doby laténskej (LT D).

Vzhľadom na záchranný charakter výskumu, pri ktorom neboli preskúmané celé sídliskové objekty a spôsob odkryvu nezaručujúci zistenie prípadných mladších zásahov, je vypovedacia schopnosť súborov z jednotlivých objektov obmedzená.

Objekt 2

Hrncovité tvary s priemerom 200 až 240 mm zdobené plastickou lištou po obvode (tab. I:1-4, 6) majú predlohy v neskorohalštatskom a včasnotatenskom prostredí. Niektoré sú so smolným náterom (tab. I:1), alebo zhotovené z materiálu s veľkým obsahom tuhy, ktorá je v podobe hrudiek (tab. I:2, IV:5). Dokladom prežívania halštatských tradícií sú misky zdobené na vnútornej stene vlešovaným motívom (tab. II:2). K starším tvarom možno priradiť este misky s dovnútra vtiahnutým okrajom (tab. II:1-7), tie však prežívajú i v mladších stupňoch doby laténskej. Do strednej doby laténskej (LT C) patria tvary na tab. III a situly

Obr. 3. Trnava - Horné Pole. Laténske osídlenie.

so zvislým hrebeňovaním povrchu (tab. IV:1-2). Väčšia časť keramického materiálu patrí do včasnolátenského obdobia (LT A). Fragменты nádob z LT C možno považovať za cudziu prímies vo výplni objektov.

Objekt 4

Do včasnolátenského obdobia patrí menší hrniec s obsahom tuhy (tab. V:9), fragment cedidla - paráka (tab. V:10) tiež s obsahom tuhy, miska s vnútornou vhlbenou výzdobou (tab. V:7) a hrdlo menšej nádoby potretej tuhovým náterom (tab. VI:1). Iba črepy na tab. VI:3, 8, 10, 12 patria do strednej doby laténskej (LT C) a predstavujú opäť cudziu prímies v súbore. Objekt 5A

Pec obsahovala časovo ucelený súbor, ktorý korešponduje s neskorolátenským obdobím (LT D). Sú tu zastúpené veľké misovité tvary (tab. VII:1, 2, 3, IX:2-7), zásobnice s výrazne členeným okružím (tab. VIII:2, 3), ako aj plasticky zdobené tvary (tab. IX:10) Prevláda na kruhu točená keramika. Prítomnosť črepu (tab. IX:9) je druhotná (prímies z objektov stupňa LT A na lokalite).

Objekt 8

Podobná situácia ako v objektoch 2 a 4. Väčšina materiálu patrí do neskorohalštatského - včasnolátenského obdobia (HD3-I.T). Iba črepy na tab. XIV a XV:10 sú zo strednej doby laténskej (LT C). Ide teda o prímies.

Objekt IX

Dokladá osídlenie lokality v strednej dobe laténskej (LT C), z ktorej sú primiešané črepy vo včasnolátenských objektoch 2, 4 a 8. Zhodne sú datované i zlomky sklenených náramkov.

Je zrejmé, že v Tnave - Hornom Poli bolo odkryté torzo sídliska, ktorého pôvodný rozsah nemožno na základe súčasného stavu poznania vôbec určiť. Nálezový fond nemá jednotný charakter, avšak obsahuje predmety, ku ktorým sa považujeme za potrebné z hľadiska časového trvania a kontaktov pôvodnej osady bližšie vyjadriť.

Hrncovité nádoby zdobené plasickou lištou

Na základe materiálu ich rozdeľujeme na tie, ktoré obsahujú tuhu a na hrnce bez tuhy s čiernym náterom na vonkajšej i vnútornej stene. Sú to tvary, ktoré naznačujú prežívanie domáceho halštatského podložia do včasnej doby laténskej (LT A). Do spomenutého časového horizontu možno zaradiť zo sídlisk na území Slovenska Bratislavu - Dúbravku, poloha Veľká Lúka (Pieta-Zachar 1993, obr. 76, Stegmann-Rajtár 1995, tab. 5-11) a objekt z Vrbového (Romsauer 1981, obr. 147). Datovanie do včasného laténu potvrdzujú i nálezy zo Sopron-Krautacher (Jerem 1981, obr. 16, Jercm-Kardos 1985, 65), z Moravy (Čížmář 1989, 198-199, 1993: 384), Čiech (Waldhauser a kol 1993: obr. 56), Rakúska (Ramsl 1995) a Nemecka (Joachim 1977, 27, obr. 40-56).

Misky s dovnútra vtiahnutým okrajom a s vleštovanou výzdobou

Zjednodušená vleštovaná výzdoba potvrdzuje datovanie do včasnolátenského obdobia (Studeníková 1987, 21-41). Vyskytujú sa v sprievode s hrncovitými tvarmi nádob s obsahom tuhy a sú charakteristickou keramikou poslednej fázy halštatského vývoja až včasného laténu - LT A (Jerem 1981, obr. 14, Joachim 1977, 90, 99).

Vyššia nádoba s výzdobou

Na nádobe z objektu 4 (tab. V:1) možno rekonštruovať okraj a hrdlo (tab. V:1). Na základe totožnej hrúbky črepu a štruktúry materiálu predpokladáme, že zlomky s výzdobou (tab. V:2-6) tvorili jej súčasť. Priemer ústia je 240 mm a zachovalá výška 90 mm. Táto časť nádoby je nezdobená, zdobené sú iba fragmenty. Výzdoba pozostáva z viacnásobného kruhového kolkú, z ktorého vychádza lístkovito sa rozvíjajúci vhlbený motív. Striedajú sa plošky hladké a s vpichmi, ktoré sú vyplnené bielou inkrustáciou. Podľa profilácie okraja a hrdla a aj podľa výzdoby ide o fľašovitú nádobu datovanú do stupňa LT A. Analógie k výzdobe a ani k tvaru nádoby zatiaľ z územia Slovenska nepoznáme. Z územia Moravy sú analógie k tvaru v Koryčanoch (Meduna 1980, obr. 16:2-4). Profilácia hrdla sa zhoduje s včasnolátenskou keramikou (Schwappach 1979, 25, obr. 7:8). Motív rastlín a kvetov zodpovedá „gramatike keltskej ornamentiky“ aplikovanej na kove i keramike (Schwappach 1973, 53-111, 1977, 119-183).

Fragment zdobeného ucha

Ide pravdepodobne o ucho s kruhovým prierezom, vysoko vytiahnuté nad okraj nádoby. Materiál je jemný, dobre vypálený. Povrch čierny. Celé ucho je z vonkajšej strany pokryté výzdobou, ktorá pozostáva zo striedajúcich sa pásov (objekt 8 - tab. XI:1). Viacnásobné kolkované krúžky sa striedajú s radielkovou výzdobou, oddelenou z oboch strán jemnou vhlbenou líniou. o dvoch opakujúcich sa radoch v kolkovaných pásoch nasleduje trojica krúžkových kolkov a v ďalšej časti kompozícia šiestich viacnásobných krúžkových kolkov. Analógie k tomuto tvaru a výzdobe ucha sú na nádobách v Stupave (Zachar 1987, obr. 2-4, 6) zaradených do stupňa LT A. V publikovanom náleze zo Stupavy je pod č. 5 pásikové ucho s radmi viacnásobných krúžkových kolkov umiest-

nenými nad sebou (I. Hunyady 1942, T. LVI:1-7). Do uvedeného časového horizontu patria dôležité hrobové celky z Bučian (Bujna-Romsauer 1983, 277-324).

Fragment plastiky koníka

Pochádza z objektu 8 (tab. XII:2). Z exempláru sa zachovala iba hlava a krk z jemnej, dobre plavenej a vyhladenej hlíny. Plastiky koníkov z halštatského prostredia z územia Slovenska a Čiech (Studeníková 1973, 91-104, Plachá 1972, o.1, Kaminská 1986: T.I:4-6, Šaldová 1968: 359-360) sú hrubšie vyhotovené, bez vymodelovania detailov. Možno uvažovať, že v našom prípade nejde o plastiku, ale o ukončenie ucha nádoby. Samotné zobrazenie koníka je prejav symbolický, prípadne kultový (Kossack 1954, 53).

Sklené náramky

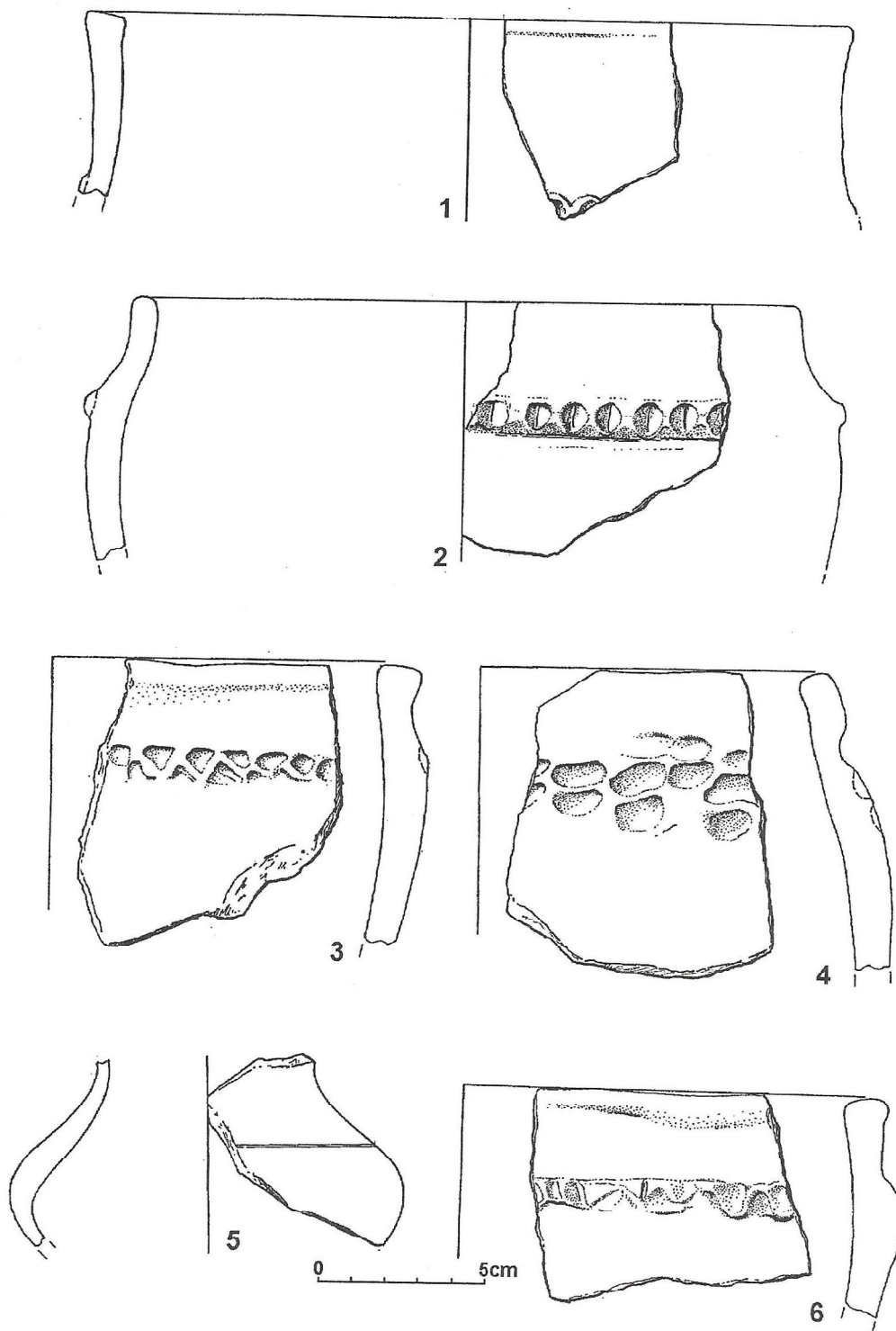
Dva fragmenty sklenených náramkov pochádzajú z výplne objektu IX. Jeden zhotovili z priehľadného kobaltovomodrého skla. Povrch je hladký, s nanesenou žltou výzdobou v tvare vlnovky (tab. XVI:2). Podľa Gebharda (1989: tab. 9) zodpovedá tvaru 129 s datovaním do LT C1b. Druhý fragment je z kobaltovomodrého priehľadného skla, zdobeného priečnymi rebrami s nanesenou vlnovkou žltej a bielej farby (tab. XVI:1). Ide o rad 12, tvar 138 s rovnakým datovaním (Gebhard 1989, tab. 10).

Poznámky k časovému postaveniu osídlenia na lokalite

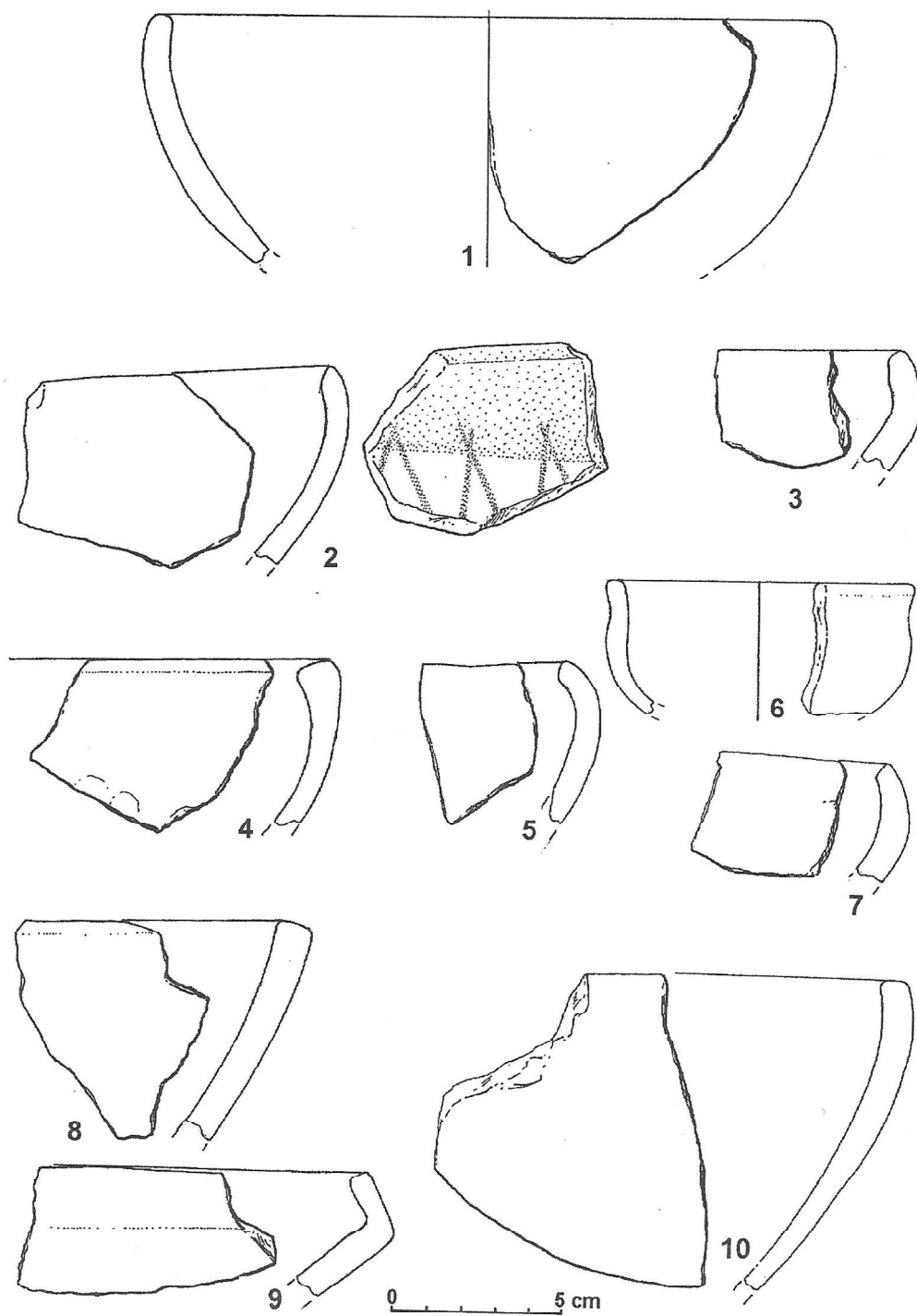
V predchádzajúcej časti sme časovo zaradili nálezy z piatich objektov. Do neskorej doby laténskej LT D patrí pec - objekt 5A. Iba na základe niekoľkých fragmentov nádob a dvoch sklenených náramkov datujeme objekt IX do strednej doby laténskej - LT C. Náplň objektov č. 2, 4 a 8 patrí do včasnolátenského obdobia (LT A). Z ich rozmiestnenia v teréne je zrejmé, že mohli byť súčasťou jednej menšej sídliskovej jednotky (obr. 3). Pretože pri terénnych prácach sa nevenovala pozornosť sledovaniu zvrstvenia výplne jednotlivých objektov, nevieme určiť, či mladšie črepy nie sú z povrchu a staršie z nižších vrstiev. Môžeme iba vysloviť domnienku, že objekty 2, 4, 8 patrili sídliskovému areálu s bližšie nedefinovanými rozmermi, ktorý má svoje počiatky vo včasnej dobe laténskej (LT A), so silnými vplyvmi domáceho neskorohalštatského prostredia (HD3). V tesnej blízkosti (superpozícia nebola zistená) predpokladáme existenciu stredolátenských sídliskových objektov. Za potvrdenie domnienky, že lokalita bola osídlená aj v strednej dobe laténskej považujeme objekt IX, ktorý je od uvedenej skupiny vzdialený približne 250 m. Pec z neskorolátenského stupňa LTD dokumentuje pokračujúce osídlenie polohy.

Záver

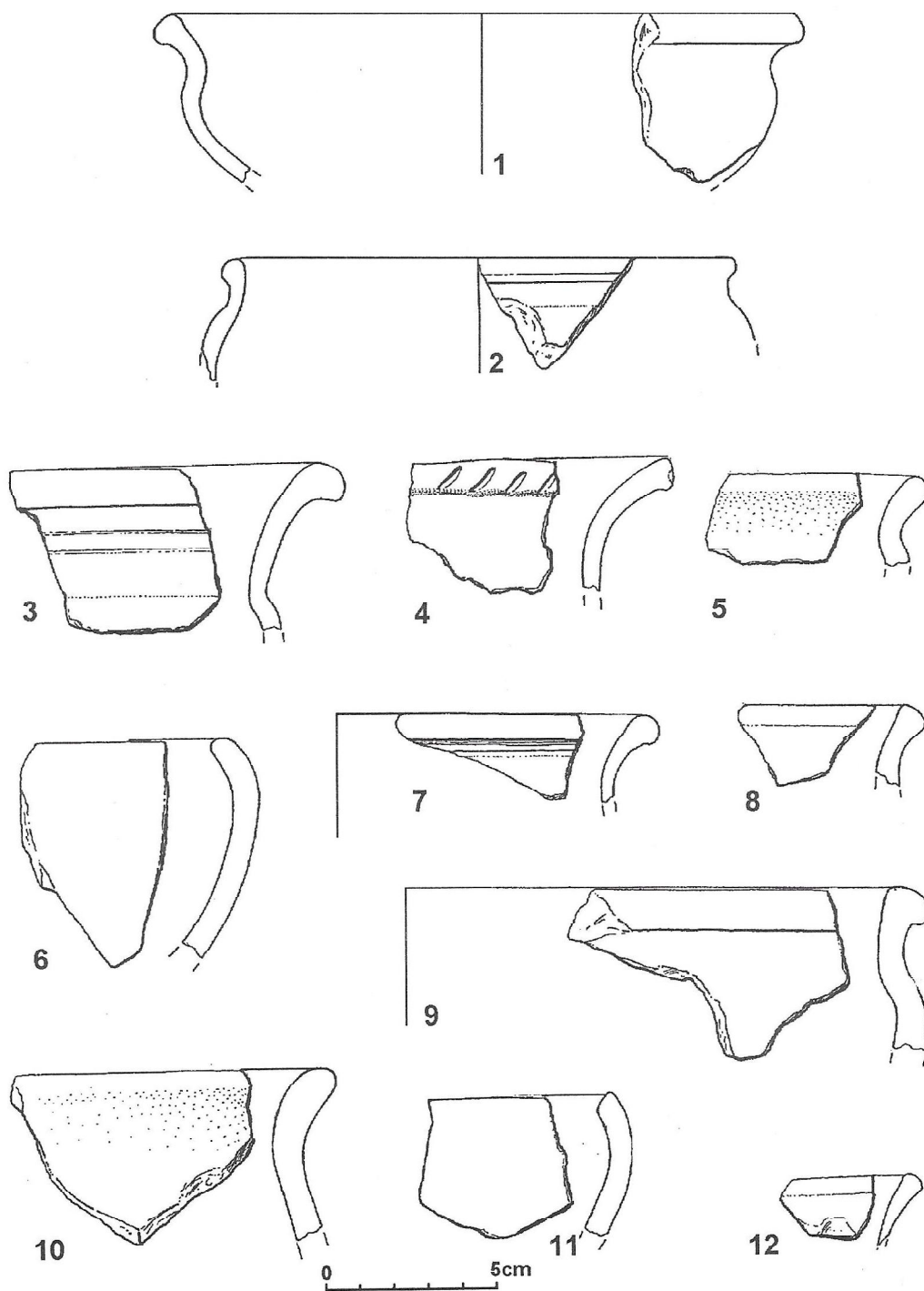
Napriek záchrannému charakteru výskumu môžeme konštatovať, že preskúmané fragmenty sídliskových objektov prispievajú k poznaniu osídlenia Trnavskej sprábovej tabule a územia západne od Váhu vo včasnej, strednej a neskorej dobe laténskej. Zároveň doplnia obraz o osídlení tohto územia vo včasnej dobe laténskej, ktorý má veľa spoločného s vývojom osídlenia v severozápadnej časti Karpatskej kotliny (Bujna 1991, 368-375, Romsauer 1986, 173-180, Pavúk - Veliačik - Romsauer 1995, obr. 8, Březinová 1996, príloha 7, mapa 2,3, Čížmář 1993, 382-385), stredného Podunajska a Viedenskej panvy (Jerem 1981, 105-136, Nebehay 1976, 1977, Megaw - Neugebauer 1989, 477-517, Ramsel 1995). Ide o sídlisko z rovnakého časového horizontu (objekty 2, 4, 8) ako neďaleké pohrebisko v Bučanoch. Po sídlisku v Bratislave - Dúbravke sú to ďalšie sídliskové objekty z tohto horizontu, doložené výskumom na západnom Slovensku.

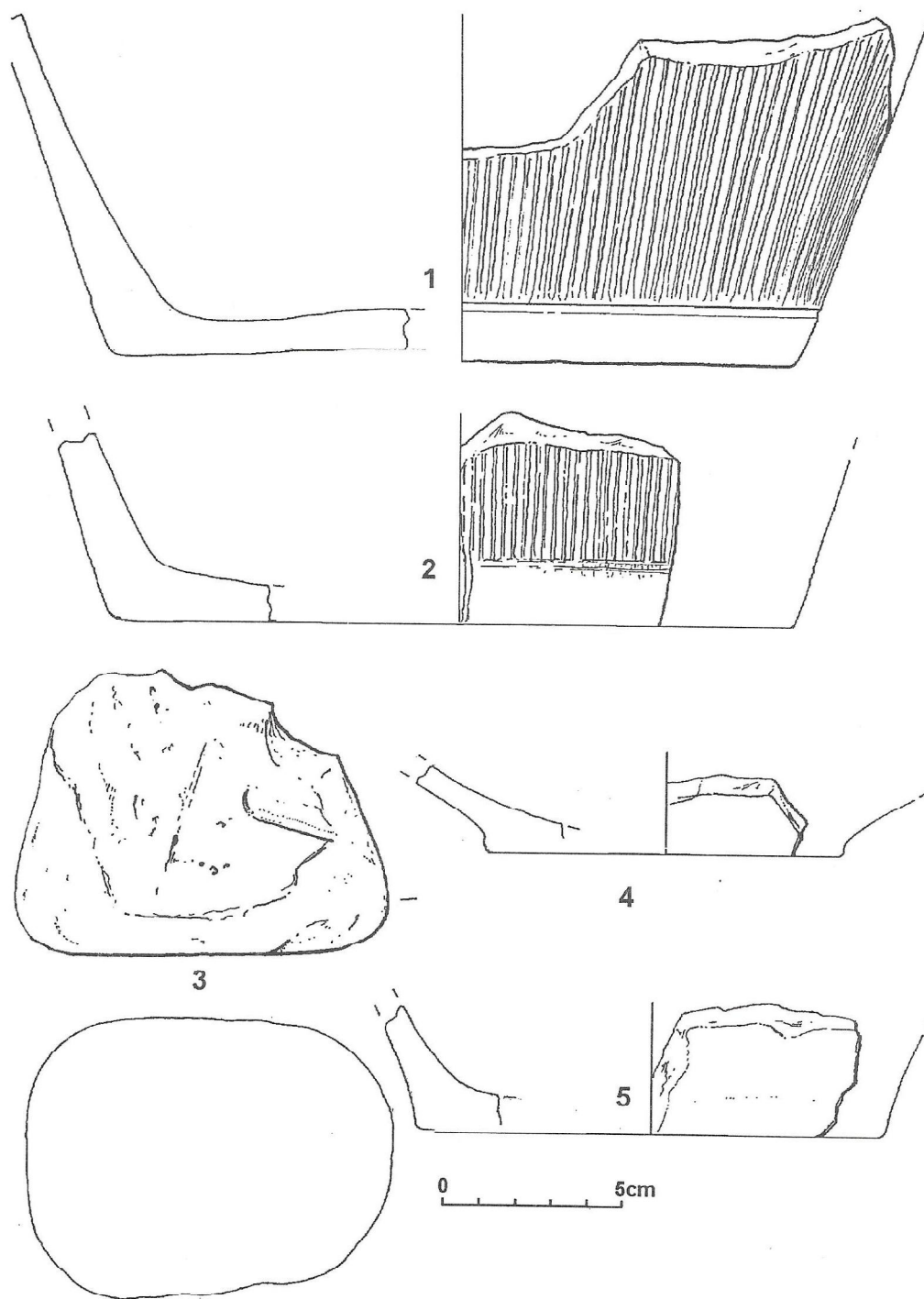
Tab. I: Trnava – Horné Pole, 1-6 fragmenty nádob z objektu 2, M 1:1

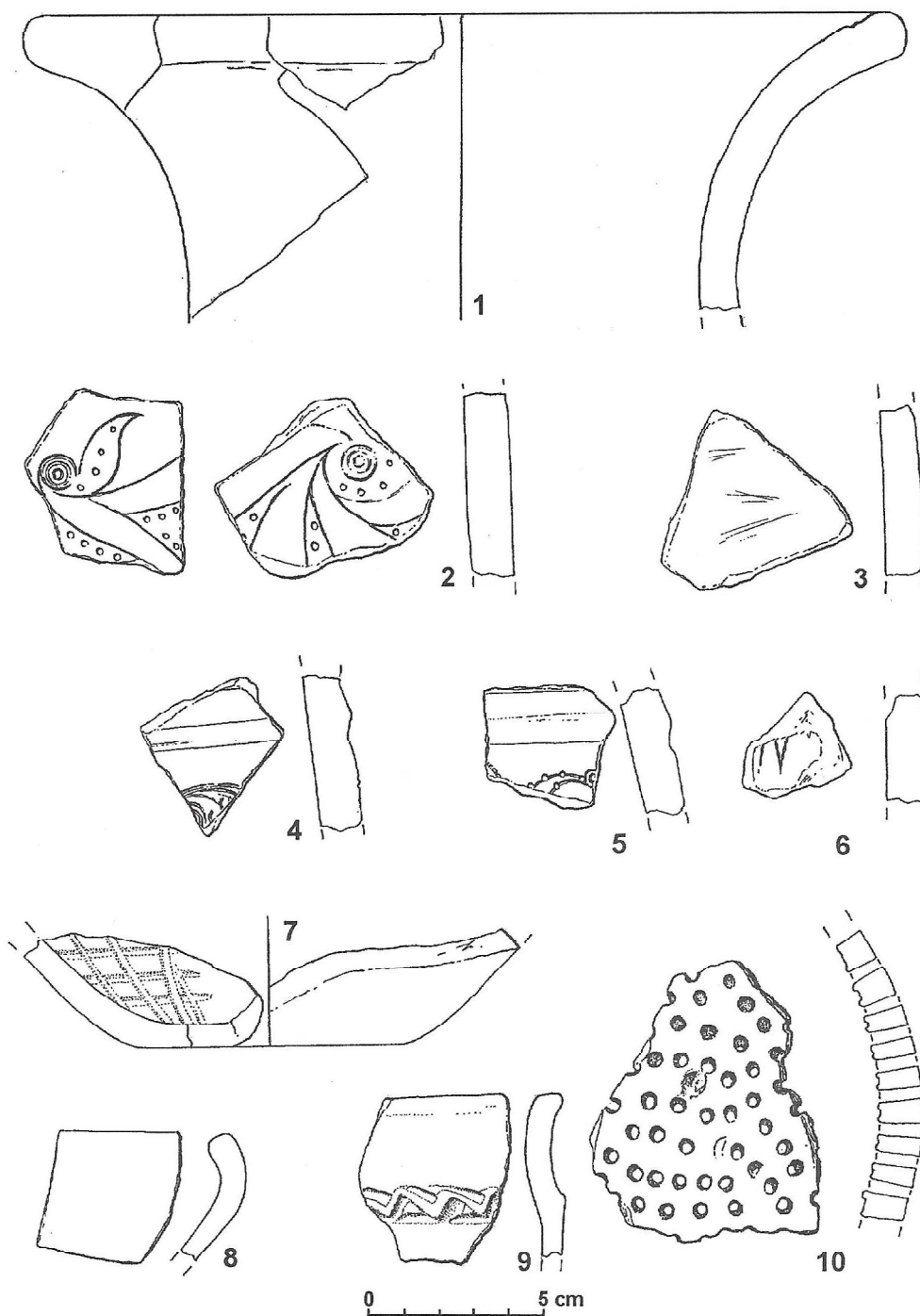
Tab. II: Trnava – Horné Pole, 1-10 fragmenty nádob z objektu 2, M 1:1.

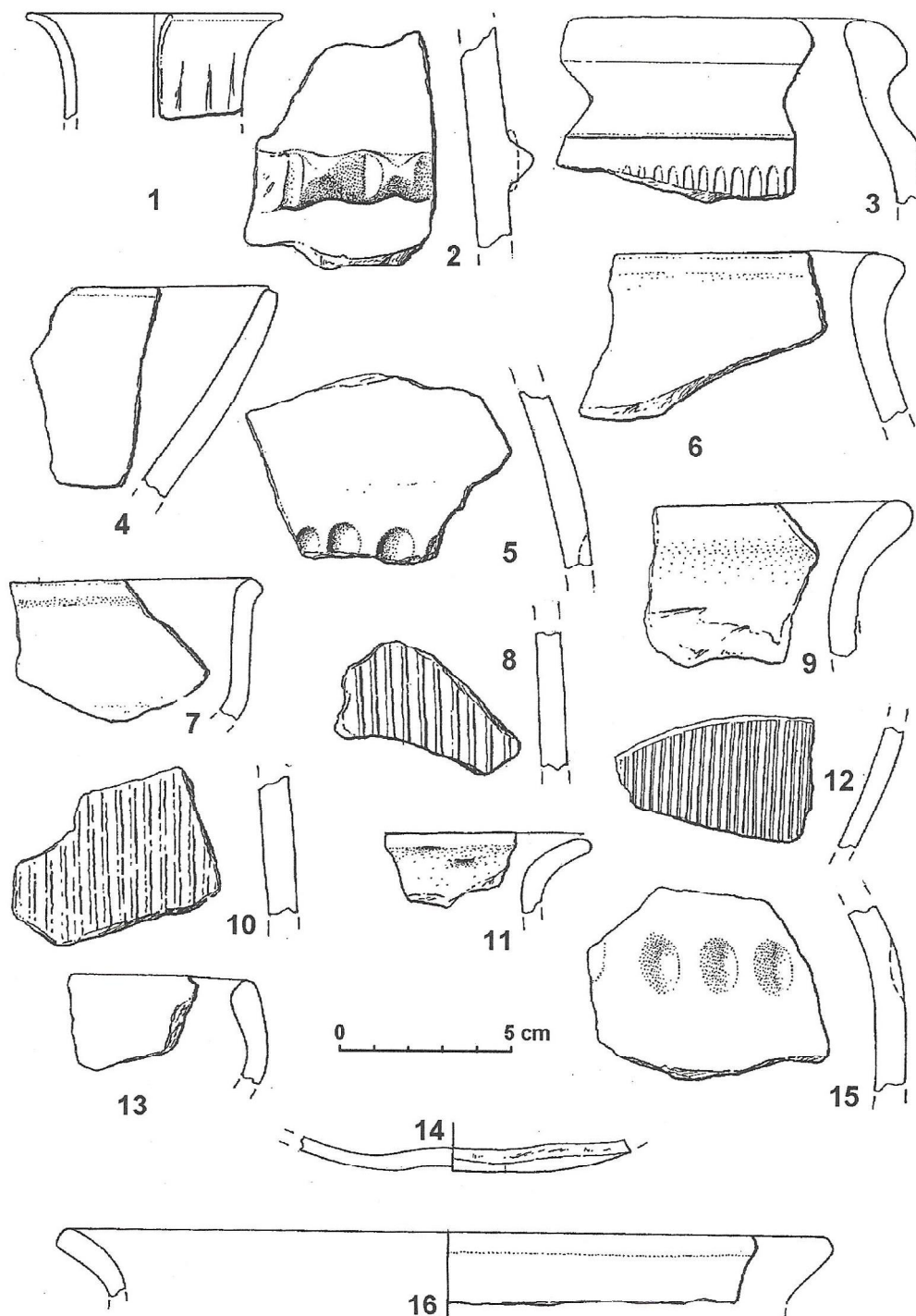
Tab. III: Trnava – Horné Pole, 1-12 fragmenty nádob z objektu 2, M 1:1.

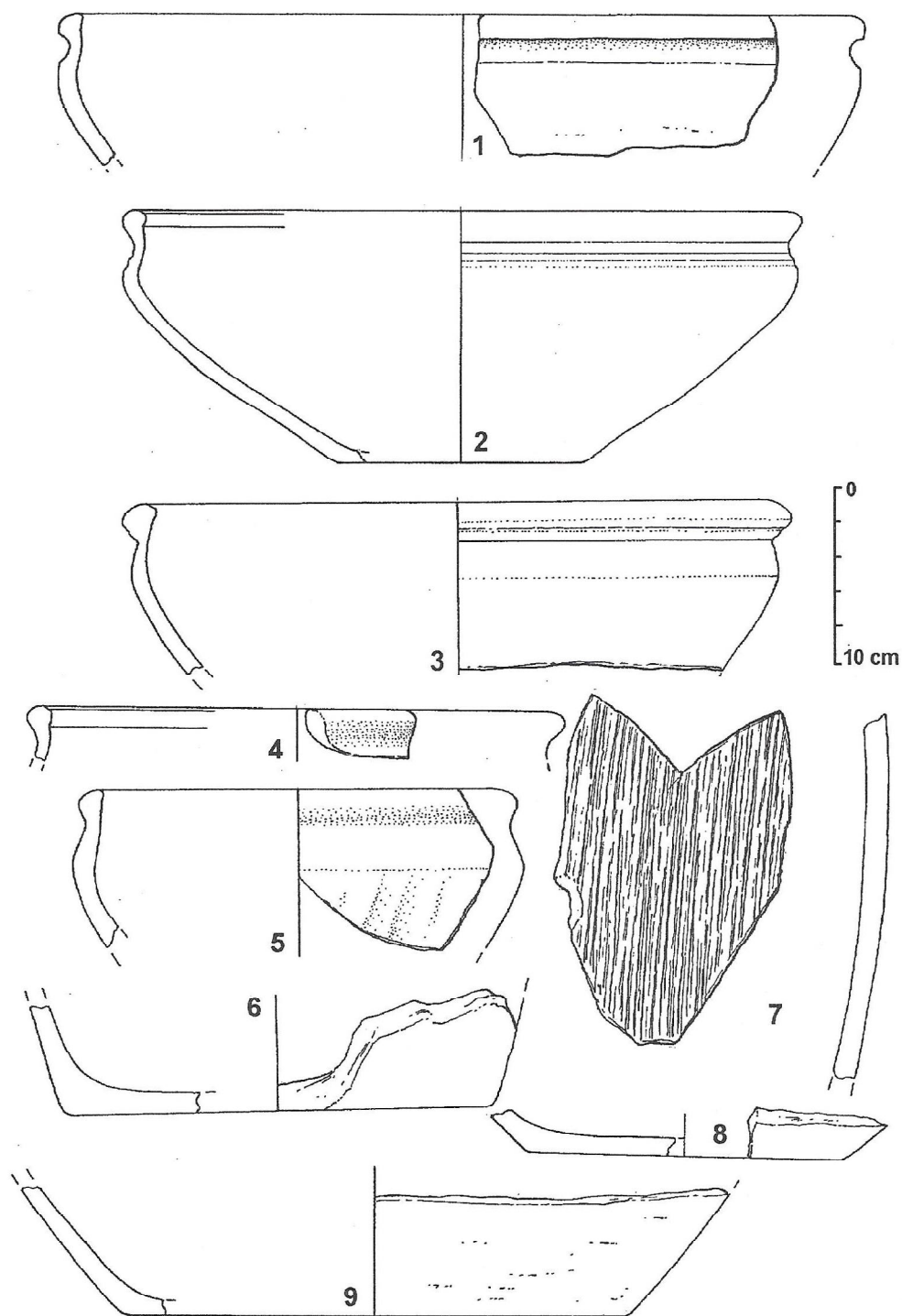
Tab. IV: Trnava – Horné Pole, 1-2, 4-5 dná nádob, 3 zlomok hlineného závažia z objektu 2, M 1:1

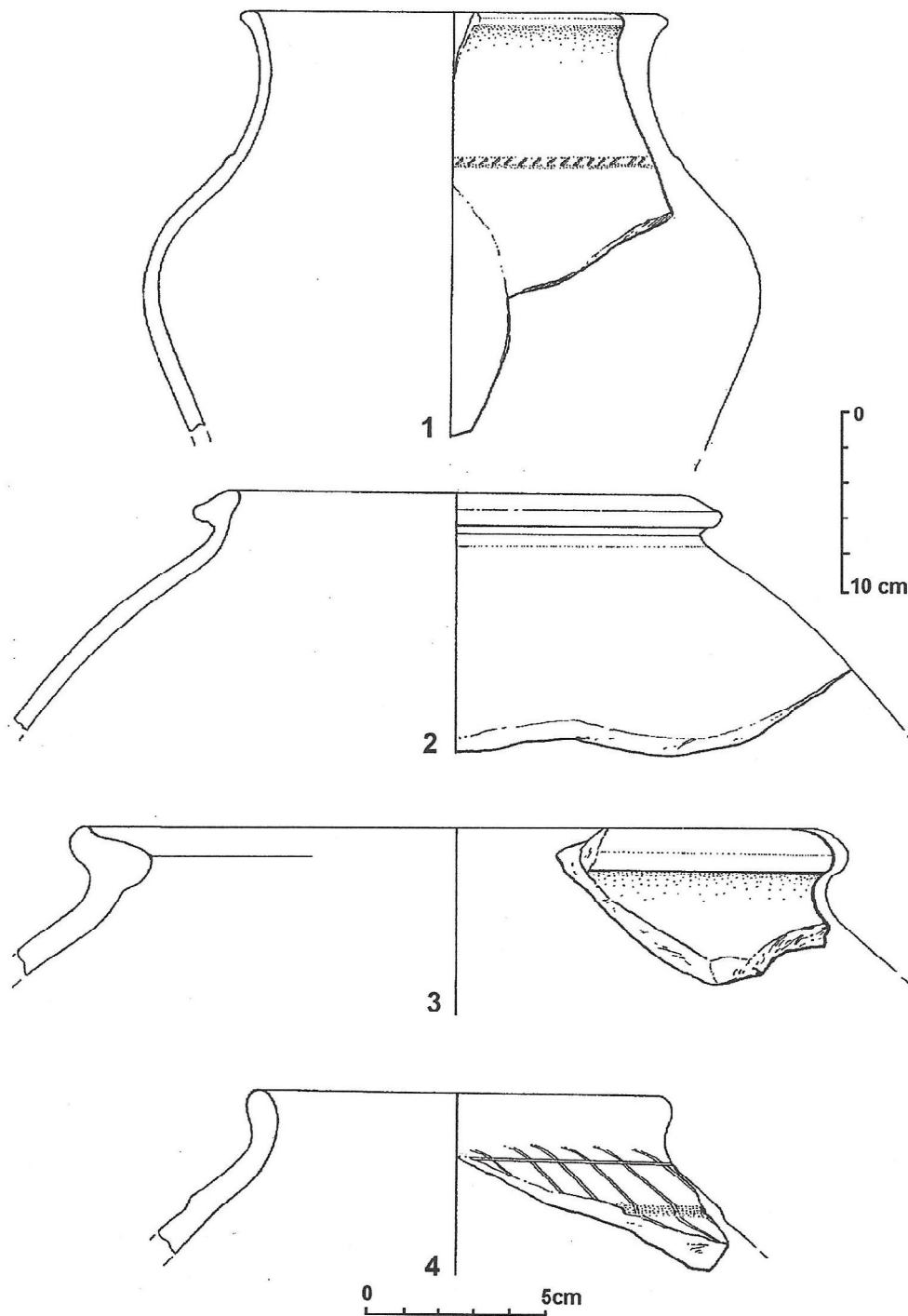
Tab. V: Trnava – Horné Pole, objekt 4, 1-6 fragmenty nádoby s výzdobou, 7-fragment dna, 8-9 zlomky nádob, 10 - fragment cedidla (páráka), M 1:1

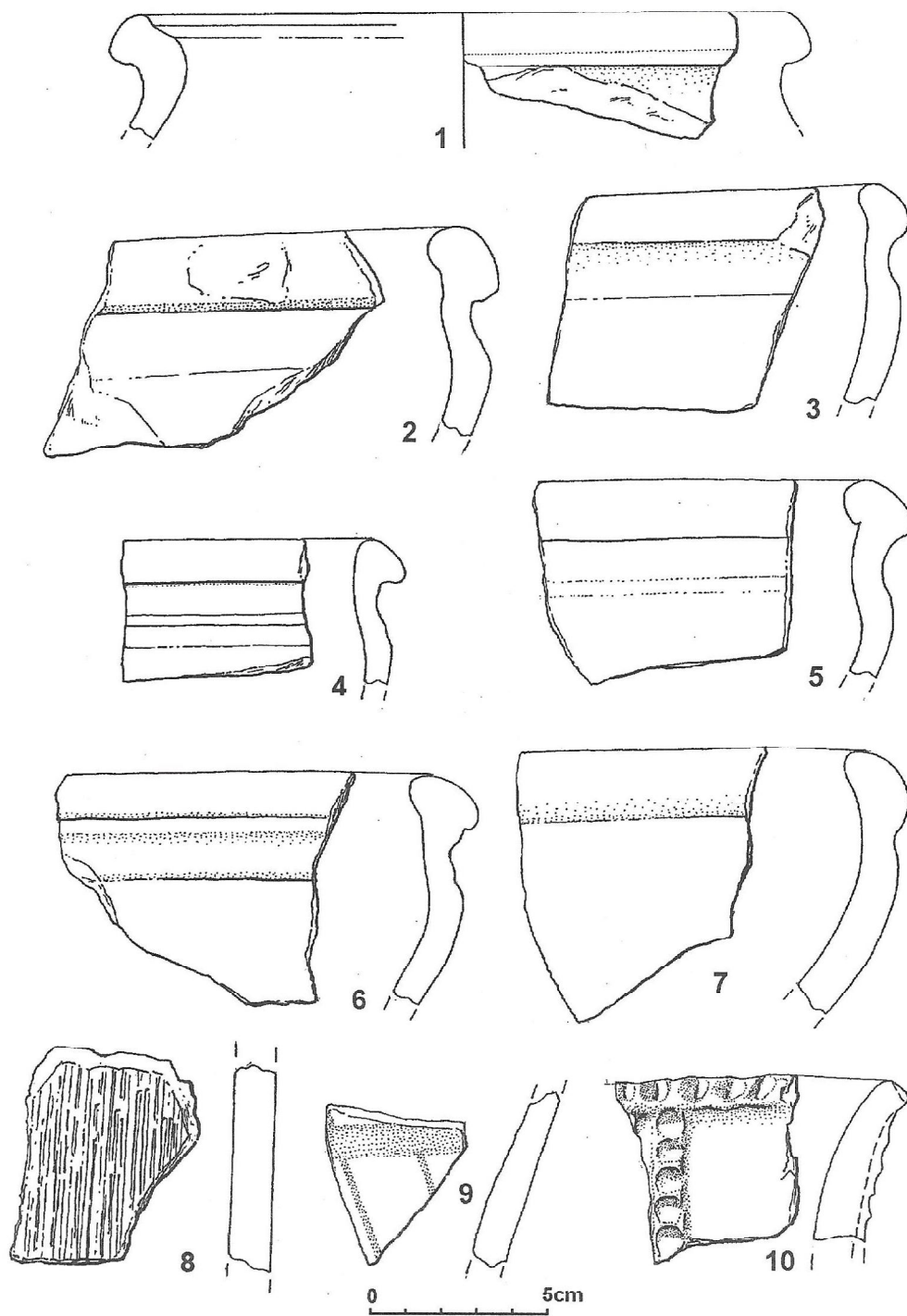
Tab. VI: Trnava – Horné Pole, fragmenty nádob z objektu 4, M 1:1

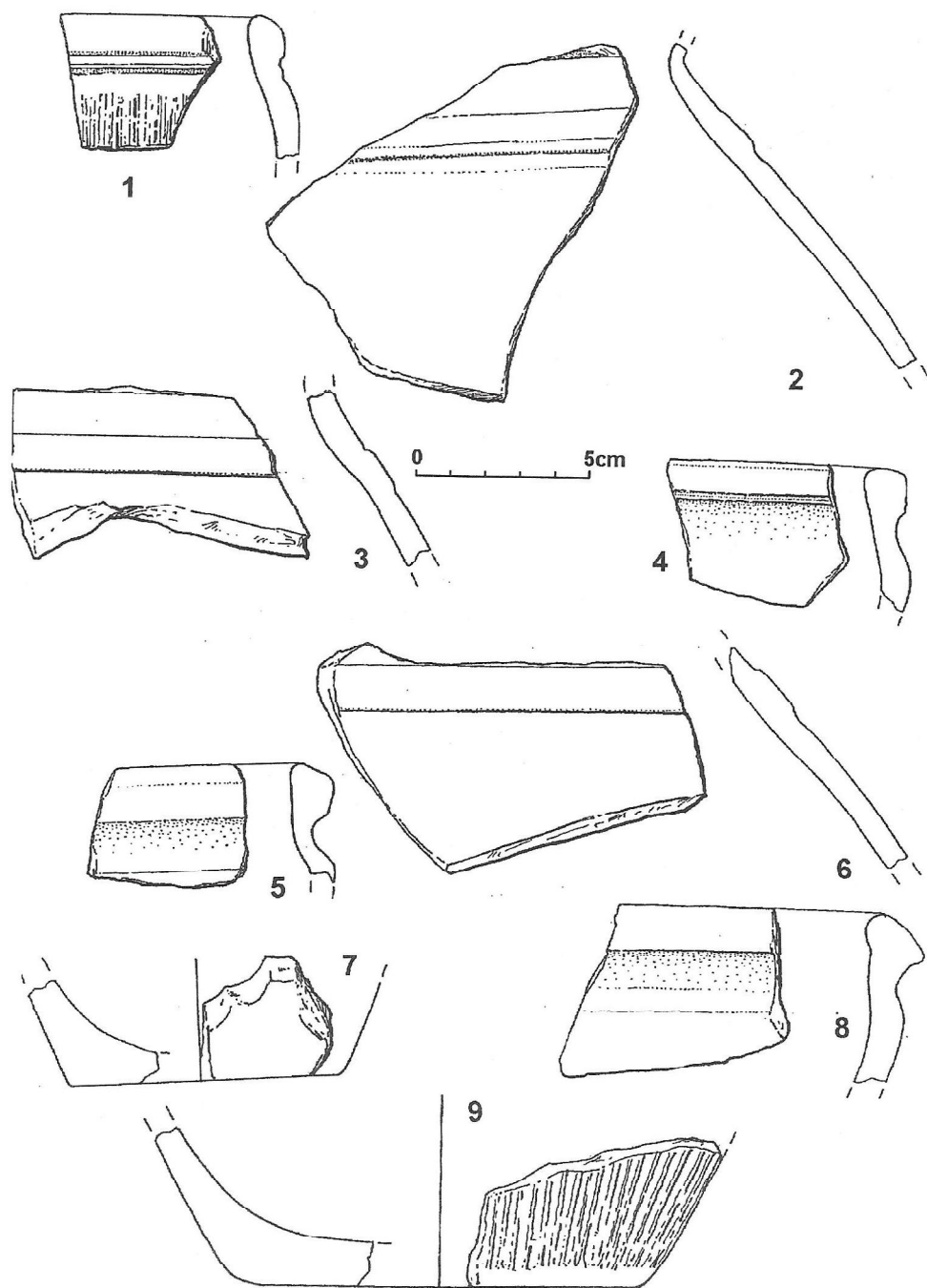
Tab. VII: Trnava – Horné Pole, fragmenty nádob z objektu 5A, M 1:2

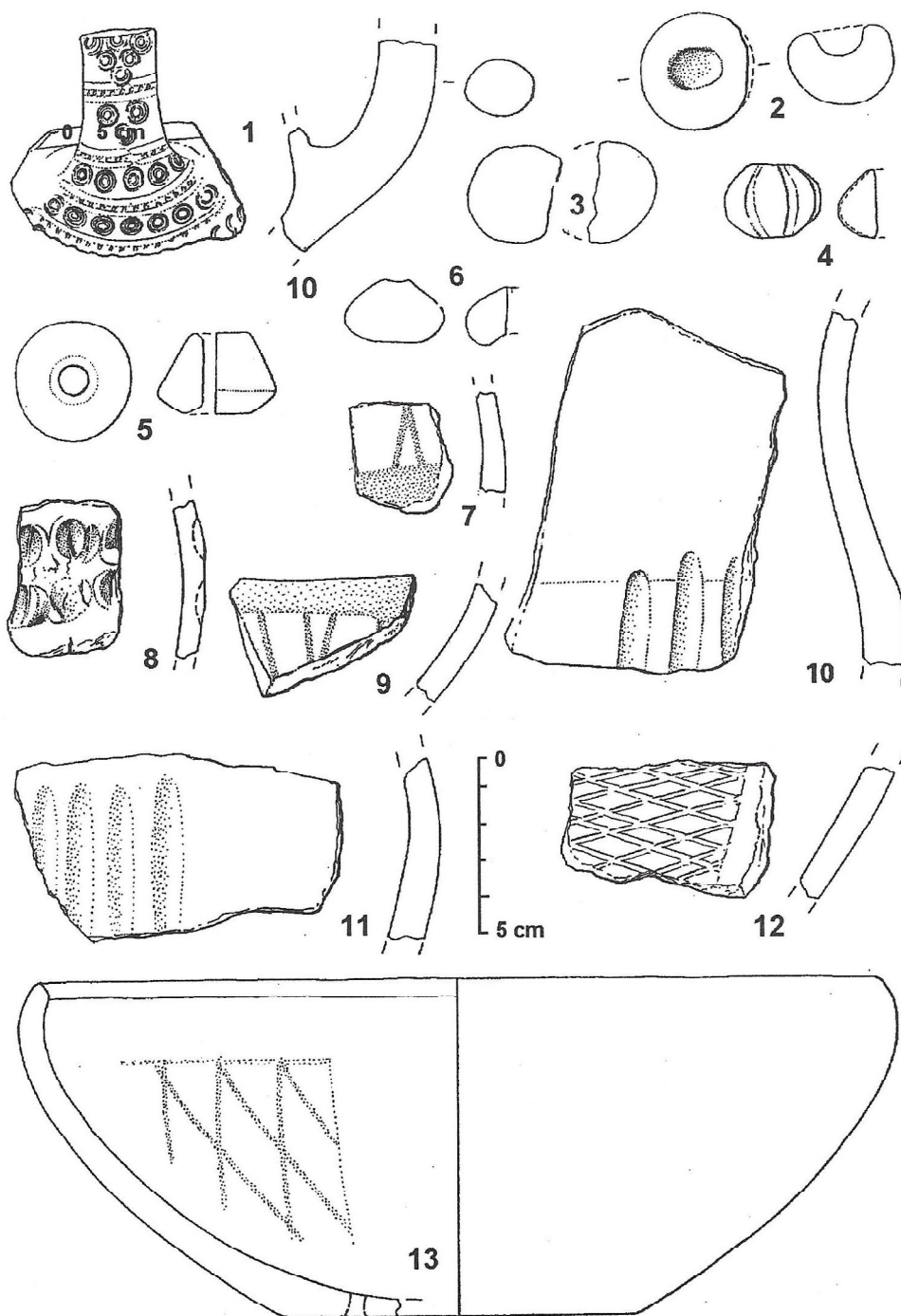
Tab. VIII: Trnava – Horné Pole, fragmenty nádob z objektu 5A, 1-3 M 1:2, 4 M 1:1

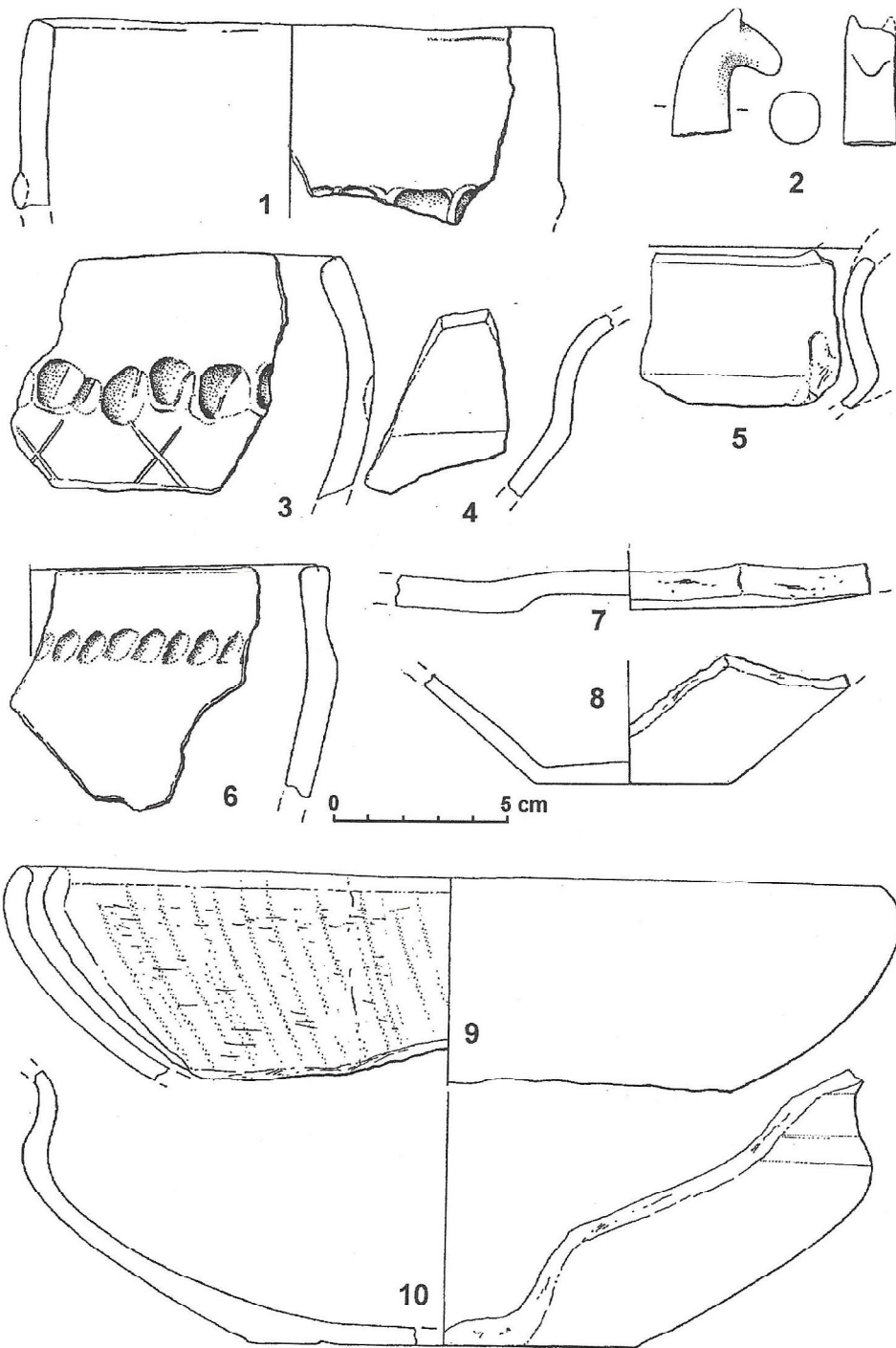
Tab. IX: Trnava – Horné Pole, fragmenty nádob z objektu 5A, M 1:1

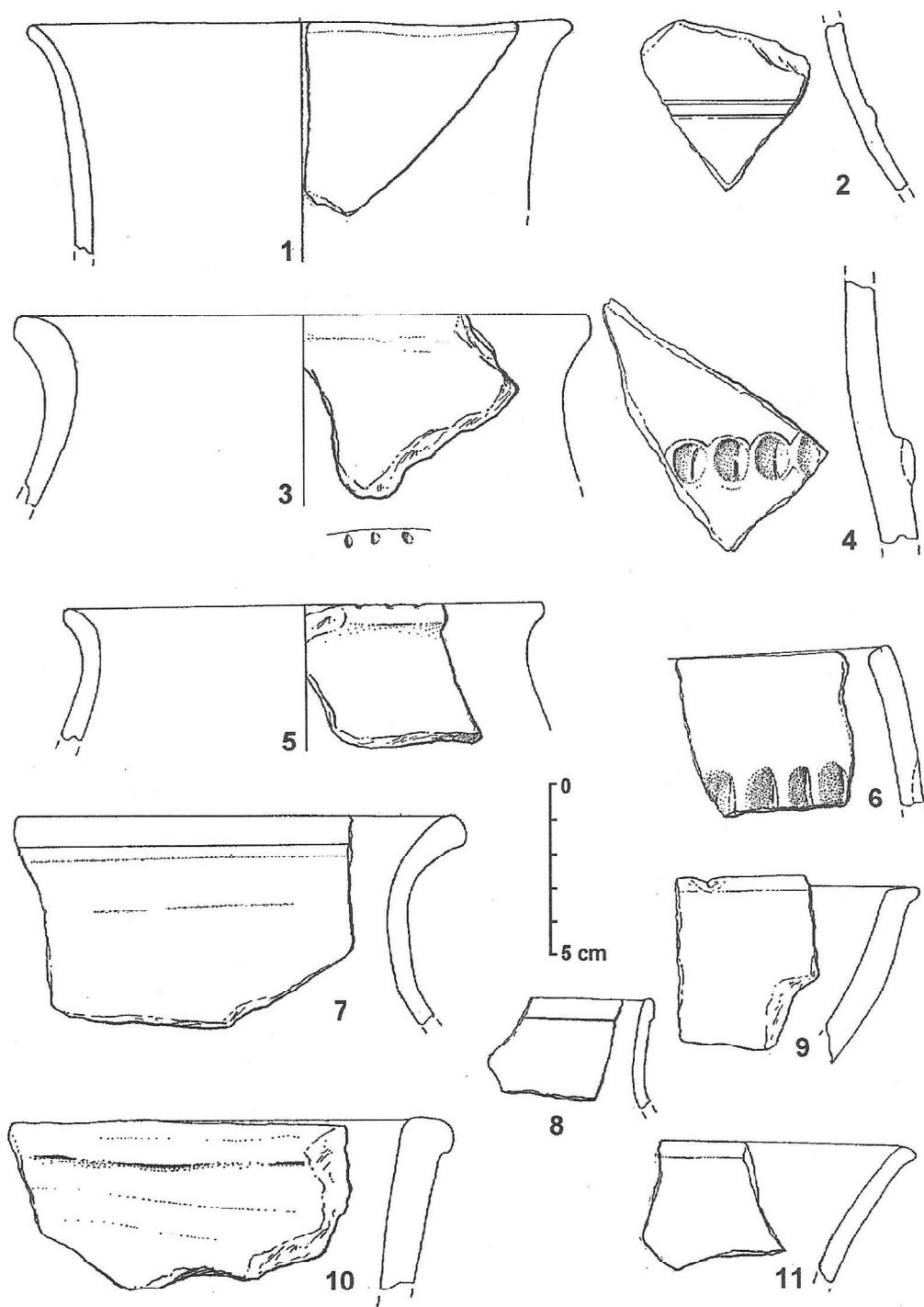
Tab. X: Trnava – Horné Pole, fragmenty nádob z objektu 5A, M 1:1

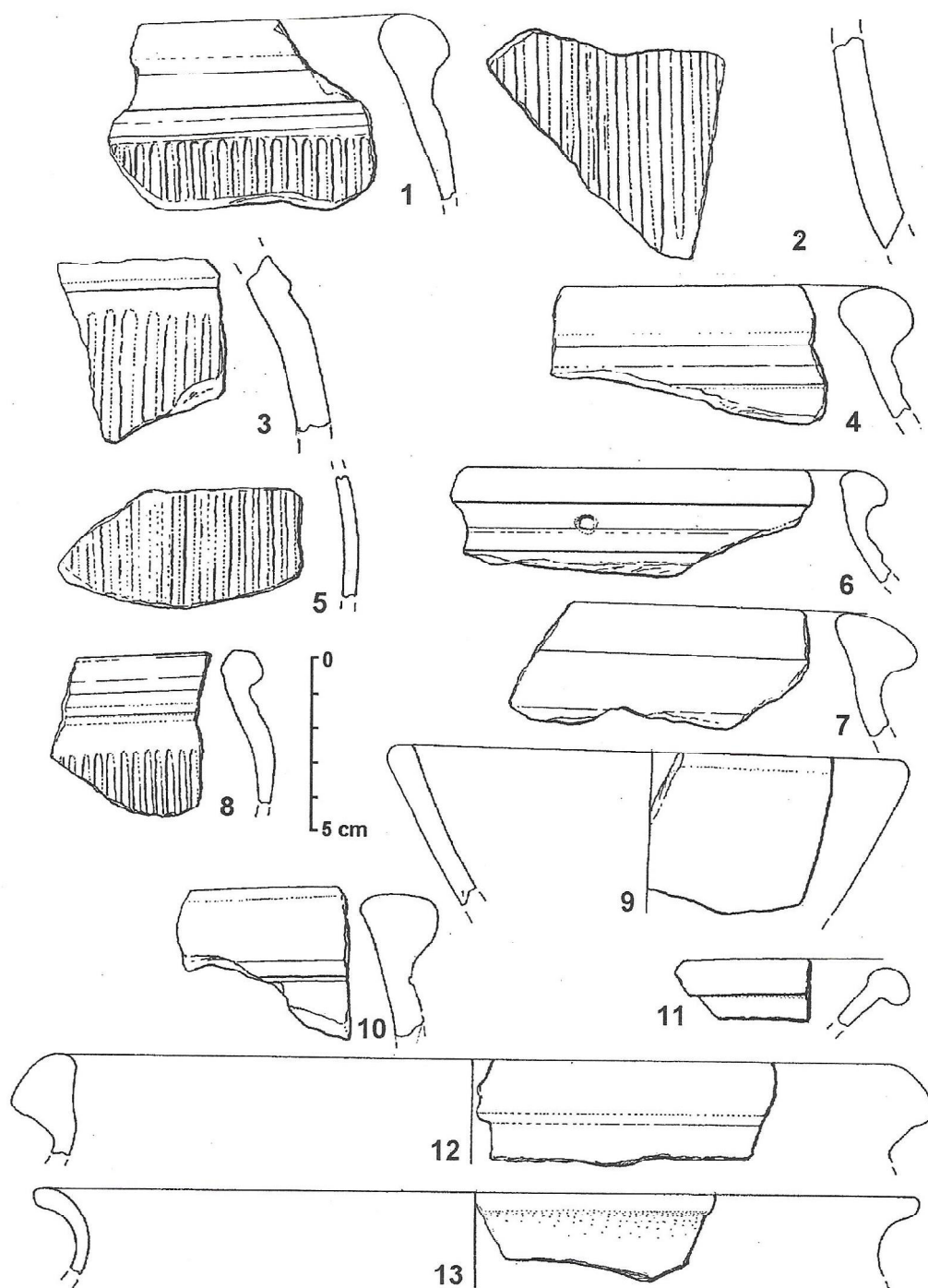
Tab. XI: Tmava – Horné Pole, objekt 8: 1 - zdobený fragment ucha, 2 - neforemná mištička s jamkou, 3 - neforemná guľka, 4-6 hlinené prasleny, 7-13 zlomky nádob, M 1:1

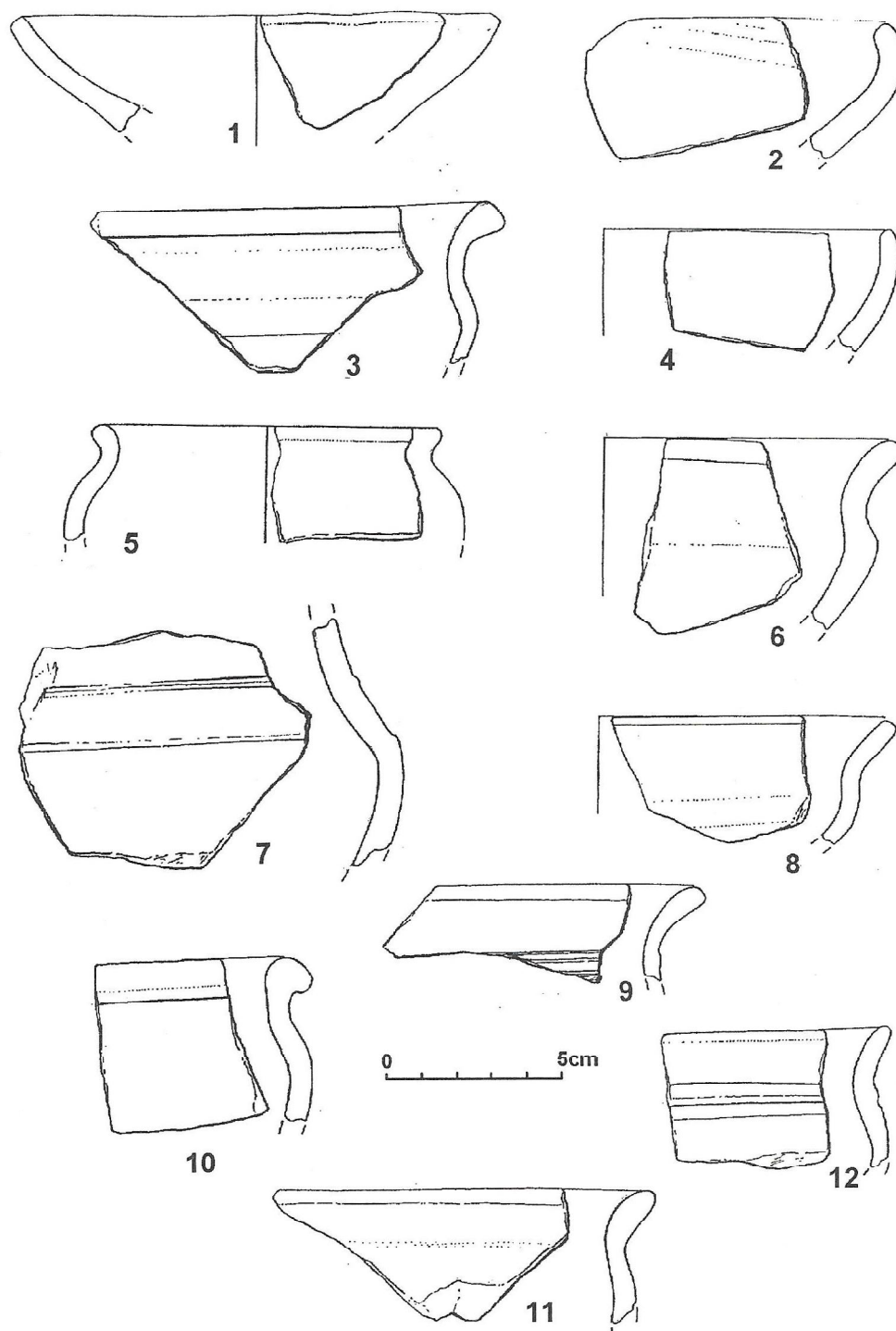
Tab. XII: Trnava – Horné Pole, objekt 8: 1-10 fragmenty nádob, 2 - hlavička z plastiky koníka, M 1:1

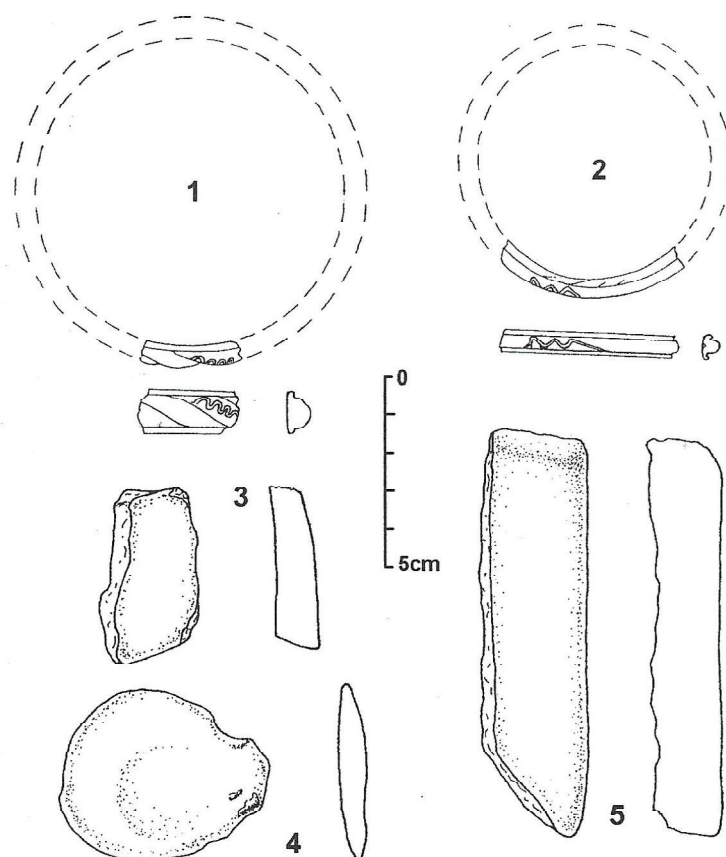
Tab. XIII: Trnava – Horné Pole, objekt 8 - fragmenty nádob, M 1:1

Tab. XIV: Trnava – Horné Pole, objekt 8 - 1-8, 11 - fragmenty nádob,
objekt IX - 9, 10, 12, 13 - fragmenty nádob, M 1:1

Tab. XV: Trnava – Horné Pole, objekt 8 - fragmenty nádob, M 1:1

Tab. XVI: Trnava – Horné Pole, 1,2 fragmenty sklených náramkov z objektu IX,
3 - zlomok kamenného brúsika z objektu 2, 4 - plochý neukončený kamenný výrobok z objektu 5A,
5 - kamenný brúsik z objektu 2, M 1:1

LITERATÚRA

- Archeológia 1995: Archeológia a ropa. Zostavovateľ M. Ruttkay, Nitra.
- BARTÍK, J. - FARKAŠ, Z. - PRÁŠEK, K. - TURČAN, V. 1995: Výsledky výskumov Archeologického múzea SNM na trase ropovodu. AVANS v r. 1993, Nitra, 21-22.
- BŘEZINOVÁ, G. 1996: Model agrárneho sídliska doby laténskej na základe analýzy sídliska Nitra-Šindolka, Nitra (nepublikovaná práca).
- BUJNA, J. - ROMSAUER, P. 1983: Späthallstatt - und frühlaténezeitliches Gräberfeld in Bučany. SIA, 31, 227-324.
- BUJNA, J. 1991: Approach to the study of the Late Hallstatt and early La Tène periods in eastern parts of Central Europe: Results from comparative classification of „Knickwandschale“. Antiquity, 65, Oxford, 369-375.
- ČÍŽMÁŘ, M. 1989: Časné laténské nálezy z hradiška „Černov“, obec Ježkovice, okres Vyškov. In: Pravěké a slovanské osídlení Moravy. Sborník k 80. narozeninám J. Poulíka, Brno. 196-204.
- ČÍŽMÁŘ, M. 1993: Keltská okupace Moravy. In: Podborský V. a kol. Pravěké dejiny Moravy, Brno, 380-423.
- GEBHARD, R. 1989: Der Glasschmuck aus dem Oppidum von Manching. Die Ausgrabungen in Manching. Band 11
- HEČKOVÁ, J. 1989: Návrh graficko-numerického kódu laténskej sídliskovej keramiky na Slovensku. SIA 37, 411-417.
- HUNYADY, I. 1942: Die Kelten im Karpatenbecken. Dissertationes Pannonica, II, No. 18.
- ILLÁŠOVÁ, Ľ. 1996: Analýza kamenných artefaktov z Bieleho Kostola (nepublikovaná nálezová správa).

- JEREM, E. 1981: Zur Späthallstatt- und Frühlaténezeit in Transdanubien. Die Hallstatt - Kultur. Symposium Steyer 1980. Linz, 105-136.
- JEREM, E. - KARDOS, J. 1985: Entwicklung und Charakter der Eisenzeitlichen Graphittonware. Mitteilungen der Österreichischen Arbeitsgemeinschaft für Ur- und Frühgeschichte, Band 35, 65.
- IOACHIM, H.-E. 1977: Braubach und seine Umgebung in der Bronze und Eisenzeit. Bonner Jahrbücher, Band 177, 1-117
- KAMINSKÁ, L. 1986: Hlinené zvieracie plastiky z doby halštatskej z Hrčela, okr. Trebišov. AR 38, 66-71.
- KOSSACK, G. 1954: Studien zum Symbolgut der Urnenfelder - und Hallstattzeit Mitteleuropas. Römisch - germanischen Forschungen 20, Berlin.
- MEDUNA, J. 1980: Die laténezeitlichen Siedlungen in Mähren. Praha.
- MÁRTON, L. 1933: Die Frühlaténezeit in Ungarn. AH XI.
- MIHÁLYOVÁ, J. 1996: Paleobotanická analýza z Bielyho Kostola (nepublikovaná nálezovalá správa).
- MIKLÓS, L. a kol. 1990: Ekologický general ozelenenia poľnohospodárskej krajiny SR. I. časť. Krajinoekologické podmienky, Bratislava (interný materiál).
- MEGAW, S.V.J. - MEGAW, M.R. - NEUGEBAUER, J.W. 1989: Zeugnisse frühlaténezeitlichen Kunsthandwerks aus dem Raum Herzogenburg, Niederösterreich, Germania 67, 2, 477-517.
- NEBEHAY, S. 1976: Beiträge zur Erforschung der frühen und mittleren Laténkultur in Niederösterreich, Dissertation Wien (nepublikovaná práca).
- NEBEHAY, S. 1977: La Tène in Eastern Austria, Keltske študije, Knjiga 4, 51-58.
- PAVÚK, J. - VELIAČIK, L. - ROMSAUER, P. 1995: Veränderung von Siedlungsarealen als mögliche Folge klimatischer Schwankungen in der Westslowakei. Humboldt - Club in der Slowakischen Republik, Bratislava. 116-135.
- PIETA, K. - ZACHAR, L. 1993: Mladšia doba železná (laténska). Štefanovičová T. a kol. Najstaršie dejiny Bratislavy, Bratislava, 143-200.
- PLACHÁ, V. 1972: Z archeologického výskumu Devínskeho hradu v rokoch 1966-1970. AR 24, 73-78.
- RAMSL, P. C. 1995: Die späthallstatt- laténezeitliche Siedlung von Inzersdorf-Walpersdorf/Traisen, P.B.St. Pöhlten, Niederösterreich (diplomová práca-nepublikované), Wien.
- ROMSAUER, P. 1986: Zur hallstattzeitlichen Besiedlung der Südwestslowakei. Hallstatt Kolloquium Veszprém 1984. MittArchInst Beiheft 3. 173-180, 403-414.
- STEGMANN-RAJTÁR, S. 1995: Eine Siedlung der Späthallstatt - Frühlaténezeit in Bratislava - Dúbravka. Symposium Sopron 10.-14. Mai 1994. Archaeolingua 7 (v tlači).
- STUDENÍKOVÁ, E. 1973: Predmety kultového charakteru zo sídliska v Pobedime - Hradištiach (okres Trenčín). Zborník SNM 67, História 13, 91-104.
- STUDENÍKOVÁ, E. 1987: K halštatskému osídleniu juhovýchodnej časti Trnavskej sprašovej terasy. Zborník SNM LXXXI, História 27, 21-41.
- SCHWAPPACH, F. 1973: Frühkeltisches Ornamente zwischen Marne, Rhein und Moldau. Bonner Jahrbücher, Band 173, 53-111.
- Schwappach, F. 1979: Zur Chronologie der östlichen Frühlatene-Keramik. Die Keramik der Laténe-Kultur, Band 2, Bad Bramstedt.
- ŠALDOVÁ, V. 1986: Halštatská mohylová kultúra v západných Čechách. Pam. arch. LIX-2, 297-392.
- WALDHAUSER, J. a kol. 1993: Die Hallstatt - und Laténezeitliche Siedlung mit Gräberfeld bei Radovesice in Böhmen, Archäologische Schriften des Regionalmuseums, Teplice, „Archeologický výskum v severních Čechách“. Band 21.
- ZACHAR, L. 1987: Keltské umenie na Slovensku, Bratislava.

DIE LATÉNEZEITLICHE BESIEDLUNG IN DER LAGE TRNAVA - HORNÉ POLE

Juraj Bartík - Gertrúda Březinová

Der Inhalt des Beitrags ist eine Katalogbearbeitung und anschließende Auswertung der laténezeitlichen Siedlungsfunde aus der Polykulturlokalität. Die 1993-1994 durchgeführte Forschung war durch Erdarbeiten ausgelöst worden (Bartík - Farkaš - Prášek - Turčan, 1995, 21, Archäologie 1995, 22-27). Die Lokalität befindet sich an der rechten Seite des Baches Parná, Lage Spodky - Medziháje mit Seehöhe von 154 - 156 m.

(Die Beschreibung der laténezeitlichen Objekte und der Katalog der Funde befinden sich im slowakischen Textteil).

Mit der Forschung legten wir den Torso einer Siedlung frei, deren ursprünglicher Umfang aufgrund des heutigen Wissensstandes nicht bestimmt werden kann. Der Fundbestand hat keinen einheitlichen Charakter, enthält

jedoch Gegenstände, zu denen wir eine nähere Stellungnahme hinsichtlich der Zeitdauer und der Kontakte der ursprünglichen Siedlung für notwendig erachten.

Keramik:

Topfartige Formen der Gefäße, verziert mit plastischer Leiste

(Taf. I:1-4,6, V:9, XII:1,3,6, XIII:3-6).

Anhand des Materials können sie aufgeteilt werden in solche, die Graphit enthalten und in Töpfe ohne Graphit, mit schwarzem Anstrich an der Außen- und Innenseite. Das sind Formen, die das Überleben der heimischen Hallstattunterlage in die Frühlaténezeit hinein andeuten (LT A). In den erwähnten Zeithorizont kann man von den Siedlungen vom Gebiet der Slowakei Bratislava-Dúbravka, die Lage Veľká Lúka (Pieta - Zachar 1993), Ab. 76, Stegmann-Rajtár 1995, Taf. 5-11) und das Objekt aus Vrbové (Romsauer 1981, Abb. 147) einordnen. Die Datierung in die Frühlaténezeit wird auch durch die Funde aus Sopron - Krautacher (Jerem 1981, Abb. 16, Jerem-Kardos 1985: 65), aus Mähren (Čizmár 1989: 198-199, 1993: 384), Böhmen (Waldhauser u.Koll. 1993: Abb. 56), Österreich (Ramsl 1995) und Deutschland (Joachim 1977, 27, Abb. 40-56) bestätigt.

Schüsseln mit nach innen gezogenem Rand und mit eingeläutete Verzierung

(Taf. II:2, X:7,9,12,13, XII: 9)

Die vereinfachte eingeläutete Verzierung bestätigt die Datierung in die Frühlaténezeit (Studeníková 1987: 21-41). Die Schüsseln kommen in Begleitung von topfförmigen Gefäßen mit Graphitgehalt vor und stellen die typische Keramik der letzten Phase der Hallstatt- bis zur Frühlaténeentwicklung der - LT A (Jerem 1981, Abb. 14, Joachim 197, 90, 99).

Höhere Form des Gefäßes mit Verzierung:

Von dem Gefäß von Objekt 4 lassen sich Rand und Hals rekonstruieren (Taf. V:1). Aufgrund der identischen Dicke der Scherbe und der Materialstruktur nehmen wir an, daß die Bruchstücke mit Verzierung (Taf. V:2-6) ein Teil von ihm waren. Der Mündungsdurchmesser ist 240 mm und die erhaltene Höhe ist 90 mm.

Der rekonstruierte Teil des Gefäßes ist unverziert, verziert sind nur die Fragmente. Die Verzierung besteht aus einem mehrfachen Rundstempel, von dem ein sich blattartig entwickelndes eingetieftes Motiv ausgeht. Es wird abgelöst von glatten Flächen und mit Stichen, ausgefüllt mit weißer Inkrustation. Analogien zur Verzierung noch zur Form des Gefäßes kennen wir bislang vom Gebiet der Slowakei nicht. Aus Mähren sind Analogien zur Form in Koryčany bekannt (Meduna 1980, Abb. 16:2, 4). Die Profilierung des Halses stimmt mit den frühlaténezeitlichen Flaschen LT A überein (Schwappach 1979, Abb. 7:8, 25).

Das Pflanzen- und Blütenmotiv entspricht der „Grammatik der keltischen Ornamentik“ (Schwappach 1973, 53-111, 1977, 119-183).

Fragment eines verzierten Henkels: Henkel mit Kreisquerschnitt hoch über den Gefäßrand hinaufgezogen. Das Material ist fein und gut gebrannt. Die Oberfläche schwarz. Den ganzen Henkel bedeckt an der Außenseite eine Verzierung bestehend aus sich abwechselnden Bändern (Objekt 8 Taf. XI:1). Die mehrfachen gestempelten Ringe wechseln ab mit einer Rädchenverzierung, an beiden Seiten mit einer feinen eingetieften Linie abgetrennt. Nach zwei sich wiederholenden Reihen von eingestempelter Bändern folgen drei Ringstempel und im weiteren Teil die Komposition von sechs mehrfachen Ringstempeln. Analogien zu dieser Henkelform und -Verzierung sind an Gefäßen in Stupava, (Zachar 1987, Abb. 2-4, 6) die in Stufe LT A eingeordnet sind. In den genannten Zeithorizont gehören wichtige Gräberkomplexe aus Bučany (Bujna-Romsauer 1983, 277-324).

Das Fragment einer Pferdeplastik stammt aus dem Objekt 8 (Taf. XII:2). Von dem Exemplar sind nur Kopf und Hals aus feinem, gut geschwämmtem und geglättetem Ton erhalten. Die Pferdeplastiken aus der Hallstattzeit vom Gebiet der Slowakei und Böhmen (Studeníková 1973, 91-104, Plachá 1972, o.l, Kaminská 1986: Taf. I:4-6, Šaldová 1968: 359-360) sind von größerer Ausführung ohne modellierte Details. Man kann überlegen, da es sich in unserem Fall um keine Plastik, sondern den Abschluß des Henkels eines Gefäßes handeln könnte. Die eigentliche Darstellung des Pferdes kann als symbolischer, bzw. Kulturausdruck gelten (Kossack 1954, 53).

Glasarmbänder: Die zwei gläsernen Armbandfragmente stammen aus der Inhalt des Objektes IX. Eines wurde aus durchsichtigem kobaltblauem Glas gefertigt. Die Oberfläche ist glatt mit aufgetragener gelber Verzierung in Form einer Wellenlinie Taf. XVI:2). Nach Gebhard (1989: Taf. 9) entspricht sie der Form 129, datiert in LT C 1b. Das zweite Fragment ist aus kobaltblauem durchsichtigem Glas, verziert mit Querrippen mit aufgetragener Wellenlinie in gelber und weißer Farbe (Taf. XVI:1) Es handelt sich um Reihe 12, Form 138 und mit Datierung in LT C 1b (Gebhard 1989, Taf. 10).

In die Spätlaténezeit LT D wird der Ofen - Objekt 5A datiert. Aufgrund mehrerer Gefäßfragmente und der zwei Glasarmbänder datieren wir das Objekt IX in die mittlere Laténezeit - LT C. Der Inhalt der Objekte Nr. 2,4 und 8 besteht aus frühlaténezeitlichem Material (LTA). Aus der Verteilung der Objekte 2, 4, 8 im Terrain ist

ersichtlich (Abb. 3), da sie Teil einer kleineren Siedlungseinheit gewesen sein konnten - eines Areals von nicht näher definierten Abmessungen mit Beginn in der Frühlaténezeit (LT A). Im Materialinhalt sind starke Einflüsse des heimischen spätlaténezeitlichen Milieus zu bemerken. Als Bestätigung der Vermutung, da die Lokalität auch in der mittleren Laténezeit besiedelt war, betrachten wir das Objekt IX, das annähernd 250 m von der genannten Gruppe entfernt ist. Der Ofen aus der Spätlaténezeit LT D dokumentiert die fortwährende Besiedlung der Lage.

Trotz des Rettungscharakters der Forschung können wir konstatieren, daß die untersuchten Fragmente der Siedlungsobjekte zur Kenntnis der Besiedlung der Trnavaer Lößtafel und des Gebietes westlich der Waag in der Früh-, Mittel- und Spätlaténezeit beigetragen haben. Gleichzeitig ergänzen sie das Bild von der Besiedlung dieses Gebietes in der Frühlaténezeit, die vieles gemein hat mit der Entwicklung des norwestlichen Teils des Karpatenbeckens (Bujna 1991, 368-375, Romsauer 1986, 173-180, Pavúk - Veliačik - Romsauer 1995, Abb. 8, Březinová 1996, Anlage 7, Karte 2,3, Čizrnář 1993, 105-136, Nebehay 1976, 1977, Megaw - Neugebauer 1989, 477-517, Ramsel 1995). Es handelt sich um weitere Siedlungsobjekte, belegt durch die Forschung vom Gebiet der Westslowakei, die zeitlich mit dem nahen Gräberfeld in Bučany und mit der Siedlung in Bratislava-Dúbravka korrespondiert.